

ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ УПРАВЛІННЯ ТА ПРАВА ІМЕНІ
ЛЕОНІДА ЮЗЬКОВА

ФАКУЛЬТЕТ УПРАВЛІННЯ ТА ЕКОНОМІКИ

Кафедра: фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку

МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

на здобуття освітнього ступеня магістра

на тему: «Управління структурою капіталу на підприємстві (на матеріалах
ТОВ "Хімрезерв-Хмельницький")»

Виконав(ла): студент(ка)
магістратури за спеціальністю 072
Фінанси, банківська справа та
страхування

Юрків Вадим
Васильович

(прізвище та ініціали)

Керівник: Синчак В.П.,
д.е.н, професор,

(науковий ступінь, вчене звання,
прізвище та ініціали)

Рецензент: ГАЙДУК А.О.,
Директор ТОВ
"Хімрезерв-
Хмельницький"

(науковий ступінь, вчене звання,
прізвище та ініціали)

АНОТАЦІЯ

Юрків В.В. «Управління структурою капіталу на підприємстві (на матеріалах ТОВ "Хімрезерв-Хмельницький") – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису. Магістерська робота на здобуття освітнього ступеня магістра за спеціальністю 072 Фінанси, банківська справа та страхування. Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, Хмельницький, 2024. 66 с.

В магістерській роботі досліджено управління структурою капіталу на матеріалах ТОВ "Хімрезерв-Хмельницький". Узагальнено теоретичні аспекти управління структурою капіталу підприємства. Здійснено теоретичний аналіз сутності капіталу та визначенні його основні види. Охарактеризовано основні методи та інструменти оцінки ефективності управління структурою капіталу.

Проаналізовано сучасний стан управління структурою капіталу. Проведено загальну характеристику досліджуваного підприємства та охарактеризовано його фінансовий стан. Простежено динаміку зміни основних складових структури капіталу підприємства за п'ять років. Розраховано показники рентабельності капіталу та фінансового левериджу для визначення ефективності управління капіталом підприємства та використання власного та позикового капіталу. Визначено, що в ТОВ "Хімрезерв-Хмельницький" переважає власний капітал. Наголошено на залежності товариства від кредиторів та фінансування за рахунок власних коштів.

Запропоновано основні напрями вдосконалення управління структурою капіталу ТОВ "Хімрезерв-Хмельницький", серед них: диверсифікація кредитних ресурсів за програмою за програмою «5–7–9»; залучення фахового експерта для здійснення роботи з оптимізації фінансових ресурсів та формування найбільш оптимальної структури капіталу; створення ДіджиталБутіка для пришвидшення продаж та отримання зростання чистого прибутку. Сформовані напрями оптимізують фінансові ресурси та позитивно вплинуть на управління структурою капіталу ТОВ «Хімрезерв-Хмельницький».

Ключові слова: капітал, власний капітал, позиковий капітал, структура

капіталу, фінансовий леверидж, управління структурою капіталу.

ABSTRACT

Yurkiv V. V. "Management of the capital structure at the enterprise (based on the material of LLC "Khimrezerv-Khmelnyskyi") - Qualifications scientific work on the right of writing. Master's thesis for a master's degree in the speciality 072 Finance, banking and insurance. Khmelnytskyi University of Management and Law named after Leonid Yuzkov, Khmelnytskyi, 2024. 66 c.

The master's thesis investigates the management of the capital structure on the material of Khimrezerv-Khmelnyskyi LLC. The theoretical aspects of managing the capital structure of an enterprise are generalised. A theoretical analysis of the essence of capital is carried out and its main types are defined. The main methods and tools for evaluating the efficiency of capital structure management are described.

The current status of capital structure management is analysed. A general characterisation of the researched enterprise has been carried out and its financial status has been characterised.

The dynamics of changes in the main components of the enterprise's capital structure over five years has been traced.

The indicators of return on equity and financial leverage are recalculated to determine the efficiency of capital management of enterprise and the use of equity and debt.

It is determined that equity capital prevails in "Khimrezerv-Khmelnyskyi" LLC. The dependence of the company on creditors and financing at the expense of its own funds is emphasised.

The main directions for improving the management of the capital structure of "Khimrezerv-Khmelnyskyi" LLC are proposed, including: diversification of credit resources under the "5-7-9" program; involvement of a professional expert to optimize financial resources and form the most optimal capital structure; creation of a Digital Boutique to accelerate sales and increase net profit.

The formed directions will optimise financial resources and have a positive impact on the management of the capital structure of "Khimrezerv-Khmelnyskyi" LLC.

Keywords: capital, equity, debt, capital structure, financial leverage, capital structure management.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ТА МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ СТРУКТУРОЮ КАПІТАЛУ.....	8
1.1 Визначення поняття «капітал» та наукові підходи до управління його структурою на підприємствах.....	8
1.2 Методи й інструментарій оцінювання структури капіталу підприємства.....	13
РОЗДІЛ 2. СУЧАСНИЙ СТАН УПРАВЛІННЯ СТРУКТУРОЮ КАПІТАЛУ НА ПІДПРИЄМСТВІ.....	18
2.1 Аналіз структури фінансових джерел формування капіталу на підприємстві.....	18
2.2 Оцінювання управління структурою капіталу за інструментарієм фінансового левериджу.....	28
РОЗДІЛ 3 УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ СТРУКТУРОЮ КАПІТАЛУ НА ПІДПРИЄМСТВІ.....	38
3.1 Диверсифікація кредитних ресурсів як напрям поліпшення оптимальної структури капіталу товариства.....	38
3.2 Основні напрями оптимізації структури капіталу в управлінському циклі підприємства	44
ВИСНОВКИ	53

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	55
ДОДАТКИ.....	60

ВСТУП

Актуальність теми. Управління власним капіталом передбачає управління процесом його формування, підтримки та ефективного використання, тобто управління вже сформованими активами. Це передбачає, як управління власним капіталом загалом, і управління його структурними елементами.

Проблема формування власного капіталу не може бути обмежена лише безпосереднім вибором та використанням певного способу чи інструменту фінансування і має розглядатися у контексті управління структурою сукупного капіталу. Зі збільшенням «віку» компанії структура її капіталу ускладнюється, а дії з управління цією структурою стають більш затребуваними, оскільки впливають такі найважливіші показники діяльності компанії як фінансова стійкість і рентабельність, вартість бізнесу та інвестиційна привабливість над ринком.

Таким чином, керівництво підприємства повинно мати чітке уявлення, за рахунок яких джерел ресурсів воно здійснюватиме свою діяльність. Тому аналіз наявності джерел формування та розміщення капіталу має велике значення. При формуванні структури капіталу необхідно враховувати особливості кожної його складової, а також сферу діяльності підприємства. Це залежить, передусім, від виду діяльності, тривалості операційного та фінансового циклу, структури та ефективності використання активів, здатності організації формувати чистий

приплив коштів та суму прибутку; важливе значення має інвестиційна та дивідендна політика, ціна позикового капіталу та інші фактори.

Актуальність цієї теми зумовлена важливістю власного капіталу для підприємства, який власне і створює можливості для компанії на ринку, а вмiле його розпорядження дозволяє компаніям отримувати прибутковiсть.

Мета роботи – узагальнення наукових підходів до розкриття сутності капіталу й оцінювання стану управління його структурою з використанням методичного інструментарію та обґрунтування основних напрямів оптимізації і поліпшення структури капіталу в управлінському циклі підприємства.

Виходячи із мети магістерської роботи, необхідно вирішити наступні **завдання:**

- розкрити зміст поняття «капітал» та узагальнити наукові підходи до управління його структурою на підприємствах;
- охарактеризувати методи й інструментарій оцінювання структури капіталу підприємства;
- здійснити аналіз структури фінансових джерел формування капіталу на підприємстві;
- провести оцінювання управління структурою капіталу за інструментарієм фінансового левериджу;
- сформулювати концептуальний підхід до диверсифікації кредитних ресурсів як напрям поліпшення оптимальної структури капіталу товариства;
- розробити основні напрями оптимізації структури капіталу в управлінському циклі підприємства.

Об’єкт дослідження – фінансові відносини при формуванні капіталу та процеси управління його структурою на сучасних підприємствах.

Предмет дослідження – теоретичні основи та практичні аспекти формування капіталу й управління його структурою в ТОВ «Хімрезерв-Хмельницький».

Методи дослідження: статистичний метод використаний при аналізі даних про ринок діяльності підприємства, аналітичний метод для аналізу

господарської діяльності, метод аналізу та синтезу про дослідження управління структурою капіталу, метод порівняння при аналізі двох періодів, графічний метод для візуалізації отриманих результатів та метод опитування працівників компанії.

Практична значущість. Нами було запропоновано скористатися кредитною програмою, найняти незалежного експерта для дослідження структури капіталу та створити ДіджиталБутік. Практичне значення роботи полягає в тому, що запропоновані шляхи щодо покращення управління структурою капіталу принесуть економічний результат підприємству і можуть бути застосовані на підприємстві для подальшого розвитку та розширення діяльності в плані відкриття торгової точки в місті Хмельницький. Також запропонована нами ідея щодо створення ДіджиталБутіка принесе компанії 102,5 тис. грн чистого прибутку компанії, який ТОВ «Хімрезерв-Хмельницький» отримуватиме тільки від створення ДіджиталБутіка та продажів через нього, що в підсумку позитивно вплине і на показники рентабельності власного капіталу ТОВ «Хімрезерв-Хмельницький».

Структура роботи. На основі виділеної до мети та завдань магістерська робота складається зі вступу, трьох розділів, шістьох підрозділів, висновків, списку використаних джерел із 43 найменувань та 3 додатків. Загальний обсяг роботи 53 сторінки.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ТА МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ СТРУКТУРОЮ КАПІТАЛУ

1.1 Визначення поняття «капітал» та наукові підходи до управління його структурою на підприємствах

Поняття капітал є одним із найдавніших в економіці, а питання його визначення – одним із найсуперечливіших. Кожна економічна школа має своє розуміння капіталу, що відображає їх погляд на економічну теорію. При цьому спочатку слово «капітал» було не економічним поняттям, а використовувалося як правовий термін у римських юристів, що означає «основну частину» цінностей або позики, на яку нараховується відсоток. Українська вчена Чміль Г.Л., вивчаючи історію бухгалтерського обліку й у тому числі поняття капіталу, дійшов висновку, що це слово використовувалося задовго до XIII століття [1, с. 34]. Таким чином, слово «капітал» до середини XV століття використовувалося в значенні багатство і застосовувалося в підприємницькій діяльності сімейними компаніями або організаціями, що мають кілька власників.

У XV столітті слово «капітал» почало використовуватися не тільки в Італії, а й у всій Європі. У цей час розвивалася школа меркантилізму. Представники цього напрямку вважали, що багатством нації є зовнішня торгівля, тому переважно розглядали саме торговельний капітал. При цьому прирівнювали поняття багатства нації та капіталу, тобто визначали його як гроші чи дорогоцінні метали, сума яких зростає у сфері обігу [2].

Перший досить глибокий аналіз та обґрунтування капіталу зробив французький економіст та основоположник школи фізіократів Франсуа Кене. Він вважав, що багатство нації не в торгівлі, а у виробництві, але єдиним

чинником виробництва розглядав землю [3]. У початкові аванси на думку Ф. Кене входять сільськогосподарське обладнання, споруди та худобу, з передбачуваним терміном служби 10 років. Щорічні аванси - це витрати на насіння, робітників, тобто витрати, що повторюються щороку.

Поняття «капіталу» продовжив вивчати Адам Сміт у своїй праці «Дослідження про природу та причини багатства народів», він визначив «капітал як запас незавершеної продукції, який дозволяє виробнику подолати інтервал у часі між витратою ресурсів та появою кінцевого результату» [5, с. 21].

Описуючи поняття «капітал», не можна не розглянути теорію Карла Маркса, яку він розкрив у своїй відомій однойменній праці. Він характеризував цей термін як «зростаючу вартість», що перебуває постійно в обігу, і не відносив її до будь-якого виду майна. Маркс поділяє капітал на постійний (засоби праці) та змінний (робочу силу). І сам капітал, на його думку, виникає тоді, коли власник засобів праці вступає в економічні відносини із власником робочої сили. Саме експлуатація робочої сили дає додаткову вартість та збільшує капітал [6].

Отож, більш детальноше сутність поняття капітал пропонуємо навести в Додатку А.

Розглянувши погляди науковців щодо розуміння поняття «капітал», можна дійти висновку, що кожен учений по-своєму розумів і доповнював цей термін, і досі створюються нові визначення «капіталу». У цій роботі спиратимемося на визначення, дане в визначення Терещенко О.О. та Сірко А.В. У широкому значенні під капіталом розуміється все, що здатне приносити дохід, або ресурси, створені людьми для виробництва товарів та послуг, а у вузькому сенсі - вкладений у справу, що працює як джерело доходу у вигляді засобів виробництва (фізичний капітал) [13-14].

Капітал - це складна багатогранна економічна категорія. Сутність капіталу як економічної категорії розглядають із двох позицій чи концепцій (рис. 1.1).

Капітал підприємства представлений, як значна частина фінансових ресурсів, що авансується та інвестується у виробництво з метою отримання прибутку. Включає безліч видів, які розкривають та характеризують його. Тому слід розглянути класифікацію капіталу за різними ознаками (див. Додаток Б)

капітал сприймається з позиції матеріально-речових цінностей, тобто його фізичної чи речової форми прояви. З цього боку - капітал є сукупним майном або сукупними активами

капітал розглядається з позиції фінансової природи освіти та функціонування. І тут капітал уособлюється з фінансовими засобами, тобто грошовим капіталом, цінними паперами та іншими коштами, що можуть бути використані як джерела для фінансування господарської діяльності сучасного економічного суб'єкта

Рисунок 1.1 – Основні концепції щодо сутності капіталу

Джерело: [15]

Отож, наступним перейдемо до аналізу сутності структури капіталу, яка являє собою сукупність фінансових засобів з різних джерел довгострокового фінансування. Тобто структура капіталу складається як з власних так і позикових коштів, а ефективність їх використання і визначає управління струною капіталу.

Ф. Модільяні та М. Міллер дотримувались думки, що структура капіталу не має впливу на вартість компанії, і тому вартість компанії не змінюється незважаючи на різні джерела фінансування [44, с. 275]. Інші дослідники [45] визначають управління структурою капіталу підприємства базуючись на фінансовій стійкості, яка відзначається досить високими значеннями коефіцієнтів поточної ліквідності, забезпеченості власними коштами і рентабельності капіталу.

Підхід до управління структурою капіталу професора Семенова К.Д. базується на теорії фінансового левериджу. Ряд інших дослідників представили

підхід до ефективного управління структурою капіталу на основі розробки балансових моделей оцінки фінансового стану підприємства [46]

Отож, досліджено, що ефективна стратегія управління структурою капіталу повинна передбачати впровадження інноваційних розробок, враховувати трансформаційні процеси та сприяти координації діяльності підприємства

Оцінка капіталу для підприємства є дуже важливою, оскільки саме показники, що характеризують склад, структуру та оцінку ефективності використання капіталу, дозволяють підприємству оптимізувати капітал на підприємстві, що, у свою чергу, дозволить підтримувати фінансування поточної діяльності та визначити можливості подальшого його розвитку.

На формування структури капіталу компанії впливають безліч факторів, які впливають на вибір стратегії формування та управління капіталом сучасної організації (рис. 1.2).

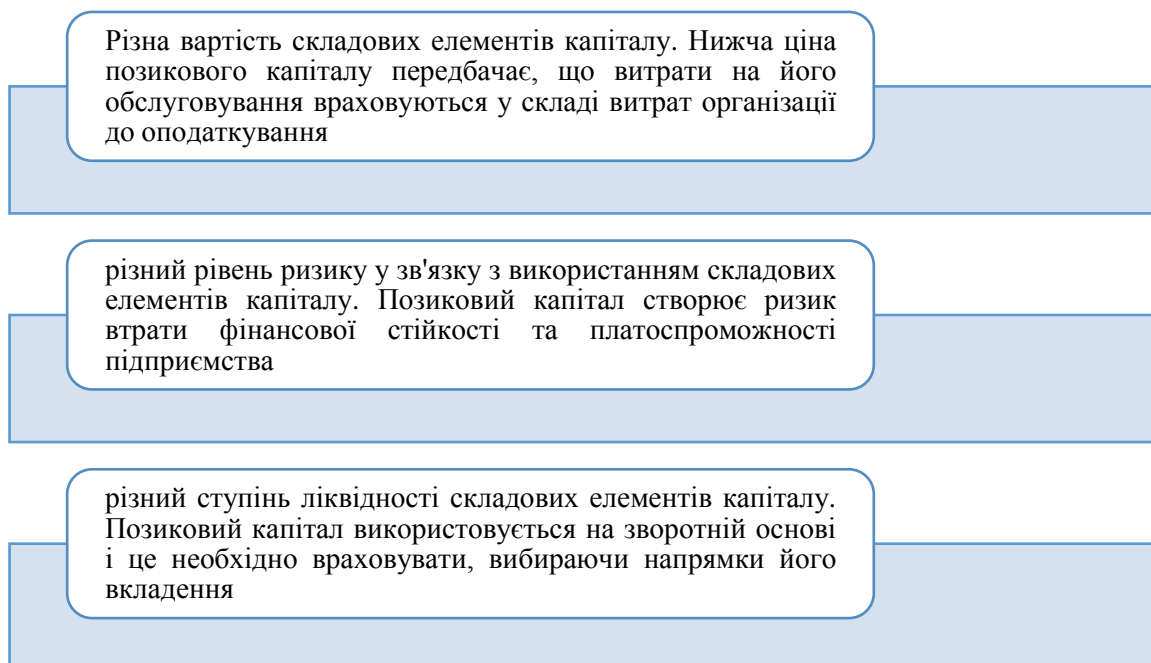

Рисунок 1.2 – Характеристика показників, які впливають на управління структурою капіталу підприємства

Джерело: [27, 28]

Одним із завдань управління структурою капіталу компанії є максимізація рівня власного капіталу за заданого рівня фінансового ризику. Її

реалізація полягає у розрахунку ефективності використання позикового капіталу за допомогою ефекту фінансового важеля, який показує, скільки позикових коштів припадає на гривню власних фінансових ресурсів [29, с. 26]. Якщо рентабельність активів більша відсотка за користування кредитом (різниця між цими величинами – це диференціал фінансового левериджу), то проявляється позитивний ефект фінансового важеля, отже, чим вищий диференціал, тим вищий ефект. Негативний вплив використання позикових коштів проявляється у зниженні коефіцієнта рентабельності власного капіталу через негативну величину диференціалу фінансового левериджу.

Вибудовуючи стратегію управління структурою капіталу, необхідно враховувати, що «нарощування позикового капіталу в межах, обмежених значенням фінансового левериджу, дозволяє значно збільшити масштаби діяльності фірми, підвищити ефективність віддачі власного капіталу, стимулювати створення цільових фондів. - організації, що зрештою спрямовано на зростання її ринкової вартості [30, с. 38].

Для успішної організації та планування діяльності компанії необхідна фінансова оцінка показників стабільності. Досить часто у цьому аналізі застосовується фінансовий леверидж, який дозволяє оцінити структуру капіталу організації та оптимізувати її.

Фінансовий леверидж (фінансовий важіль, плече фінансового важеля, кредитний важіль, кредитне плече, боргове плече) — це ставлення позикового капіталу до власних коштів, що є одним із найважливіших показників інвестиційного та фінансового аналізу підприємства. Величина ставлення позикового капіталу до власного встановлює рівень ризику, фінансову та кредитну стійкість. Багато компаній використовують кредитні важелі замість залучення власних активів власного капіталу, що може знизити прибуток на акцію існуючих акціонерів [31].

Ефект фінансового левериджу (ЕФР або DFL) – приріст до рентабельності власних коштів завдяки використанню кредиту, незважаючи на його платність, який розраховується за формулою:

$$ЕФВ = (1 - П) * (R_a - СРСВ) * (ПК / ВК), \quad (1.1.)$$

де П - ставка оподаткування прибутку;

R_a - рентабельність активів;

СРСВ - середня розрахункова ставка відсотка за використання зовнішніх джерел фінансування;

ПК - позиковий капітал;

ВК - власний капітал.

Рівень ЕФР демонструє якою мірою відсотки рентабельності власного капіталу зміниться з допомогою залучення позикових коштів у оборот підприємства.

Таким чином, за грамотного підходу до управління структурою капіталу, особливо позикової частиною, можуть бути досягнуті досить високі показники фінансово-господарської діяльності підприємства. Ефект від управлінських рішень підвищиться, якщо вплив здійснюватиметься окремо на чистий та валовий прибуток, що пов'язано з різним ступенем впливу на них додатково залучених ресурсів. Такий підхід скоротить витрати на обслуговування позикового капіталу та підвищить вартість компанії.

1.2 Методи й інструментарій оцінювання структури капіталу підприємства

За визначенням, структура капіталу – це питома вага кожного виду капіталу загальному капіталі підприємства чи інвестиційного проекту.

Насправді у спрощених розрахунках визначення структури та вартості капіталу використовують питомі ваги кожного виду капіталу, виражені у балансовій оцінці, як частки капіталу, вкладеного у проект чи компанію та у ринковій оцінці.

Проте ці методи з теоретичної погляду недостатньо коректні, але в практиці можуть призводити до помилок і спотворень в оцінних розрахунках.

Перше рішення, яке підкуповує своєю простотою – використати відповідні балансові пропорції між боргом та власним капіталом. Далі, оскільки структура капіталу рік у рік (чи навіть місяць від місяця) змінюється, зміна має бути схильна і до структури капіталу, і до її середньозваженої вартості. Наприклад, у міру погашення боргу його частка у загальному капіталі знижується. Тому вільні грошові потоки логічно було б дисконтувати за ставками дисконту, що змінюються, що і пропонують деякі автори [19, 20].

Обґрунтована, коректно оцінена структура капіталу має бути адаптивною, і відображати саме те уявлення, яке складається про компанію, коли вона оцінюється, а не тоді, коли приймалося рішення про надання їй кредиту якийсь час тому. Оцінюючи нові проекти, слід орієнтуватися на вартість нового капіталу, тобто ту вартість капіталу, яку треба буде покрити прибутковістю даного проекту в майбутньому, а не на ставки, за якими капітал діставався компанії в минулому.

У деяких випадках розрахунок структури капіталу проекту складає основні дані про частках капіталу, вкладеного в проект [21]. При цьому слід враховувати, що прибуток, отриманий від проекту та капіталізований на наступних його етапах, повинен розглядатися як вкладення власного капіталу. Цей метод заснований на гіпотезі про те, що якщо, наприклад, співвідношення часток власника та кредитора у фінансуванні проекту становить 50х50, то надалі, коли в процесі проекту будуть створюватися нові блага, власник зможе використовувати їх як забезпечення для нового боргу, а в міру погашення старого боргу залучатиме новий.

У базових підручниках із корпоративних фінансів найбільш загальною рекомендацією є використання ринкових оцінок власного та позикового капіталу при розрахунку WACC. Ринкова оцінка власного капіталу – це капіталізація акцій підприємства, ринкова оцінка позикового капіталу – капіталізація її облігацій [22].

Багато авторів наголошують, що структура капіталу має бути не фактичною, а цільовою. Цільова, тобто обґрунтована, що відповідає

кредитному рейтингу, структура капіталу має бути використана з наступної причини.

Проте постулювати, що структура капіталу має бути цільовою, мало. Якщо брати її «зі стелі», не ґрунтуючись на розрахунках фактичної структури капіталу, то у її визначенні буде невиправдане свавілля. За словами Чернецької Ю.А. [23], «як тільки аналітик здійснює «перехід» у розрахунках ставки WACC від фактичної до цільової, то це означає введення в модель зовні заданого параметра». Тому як вирішувати, чи є існуюча структура капіталу компанії оптимальною і цільовою, саму цю фактичну структуру капіталу слід правильно розрахувати.

Таким чином, перераховані вище однокрокові методи визначення структури капіталу мають низку вад. Вони створюють спотворене уявлення про реальну структуру капіталу компанії чи проекту, недостатньо коректні та суперечливі.

Щодо окремого проекту: при оцінці NPV потрібне знання середньозваженої вартості капіталу WACC. Однак для того, щоб його отримати, необхідно знати співвідношення між власним та позиковим капіталом. На складі власного капіталу присутня величина NPV, тобто. кінцевий результат розрахунків.

У літературі найбільш відомі два такі алгоритми: метод Еванса-Бішопа та метод Пратта-Мартіна. Обидва відносяться до оцінки компаній-генераторів грошових потоків.

Алгоритм, запропонований Евансом і Бішопом[24] коротко виглядає так. На першому етапі для розрахунку WACC береться співвідношення боргу та власного (D/E) капіталу за балансом. При цьому вважається, що балансова цінність боргу відповідає ринковій, що у багатьох випадках, для закритих компаній, відповідає дійсності, оскільки позиковий капітал обходиться таким компаніям приблизно за ринковою, доступною для компанії ставкою відсотка. Разом з тим, це не завжди є вірним.

Далі проводиться розрахунок цінності інвестованого капіталу методом DCF (або методом капіталізації) та з отриманої величини віднімається цінність боргу (D). Отримана величина ринкової цінності власного капіталу зіставляється із цінністю боргу (D/E). Це співвідношення зазвичай відрізняється від початкового співвідношення (D/E), прийнятого під час розрахунку WACC. Нове співвідношення (D/E) приймається для нового розрахунку WACC та перерахунку ринкової цінності інвестованого капіталу компанії. Такий перерахунок провадиться доти, поки результуюча величина ринкової цінності власного капіталу компанії у співвідношенні з боргом (D/E) не зрівняється з D/E, прийнятою для розрахунку WACC.

Алгоритм, описаний Праттом та Мартіном [25], складається з наступних кроків (рис. 1.3).

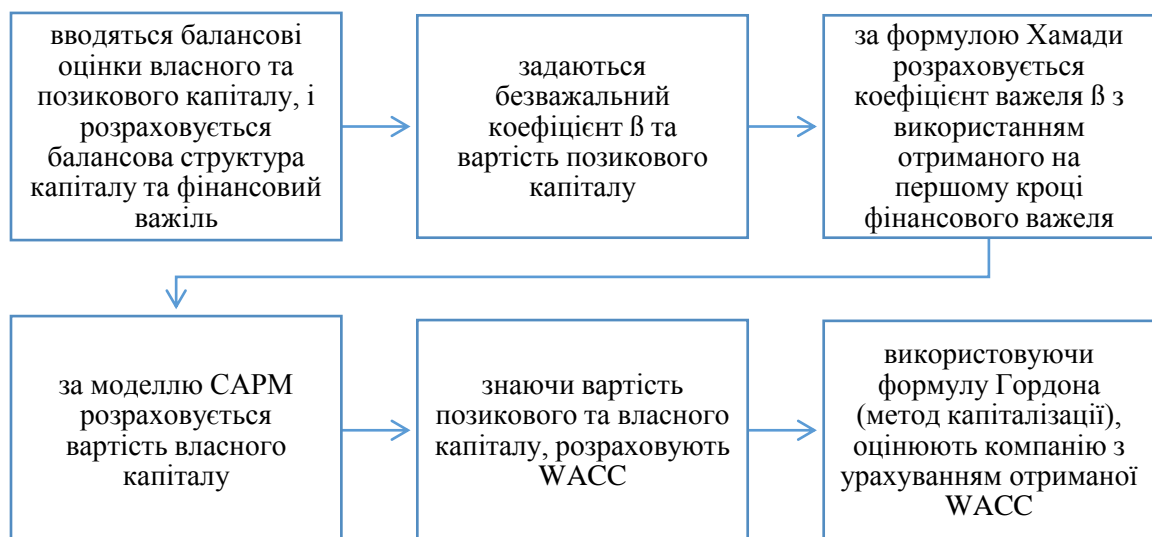

Рисунок 1.3 – Алгоритм розрахунку структури капіталу підприємства
Джерело: [25]

Формула Гордона наведена внизу:

$$V = \frac{FCF_1}{WACC - g} \quad (1.1)$$

FCF_1 - очікуваний вільний грошовий потік наступного часового періоду

g – середньорічний темп довгострокового приросту грошового потоку.

З цієї величини забирають цінність позикового капіталу. Отримують власний капітал E, який порівнюють із власним капіталом, прийнятим на

першому етапі розрахунку. Якщо вони рівні, розрахунок закінчується. Якщо ні – початкову оцінку власного капіталу замінюють результатом розрахунку та повторюють розрахунок знову до досягнення рівності.

Для використання цього методу компанія повинна бути стабільною і давати грошові потоки, що зростають у межі до нескінченності з постійним темпом приросту, що дужерідко зустрічається насправді [26].

Отож, проаналізовані нами методи, а саме метод капіталізації, метод Еванса-Бішопа та метод Пратта-Мартіна ми пропонуємо застосувати при оцінці інвестиційного проєкту, який пропонуємо розробити для покращення структури капіталу та збільшення його дохідності.

Наступним визначимо інструментарій управління структурою капіталу (рис. 1.5).

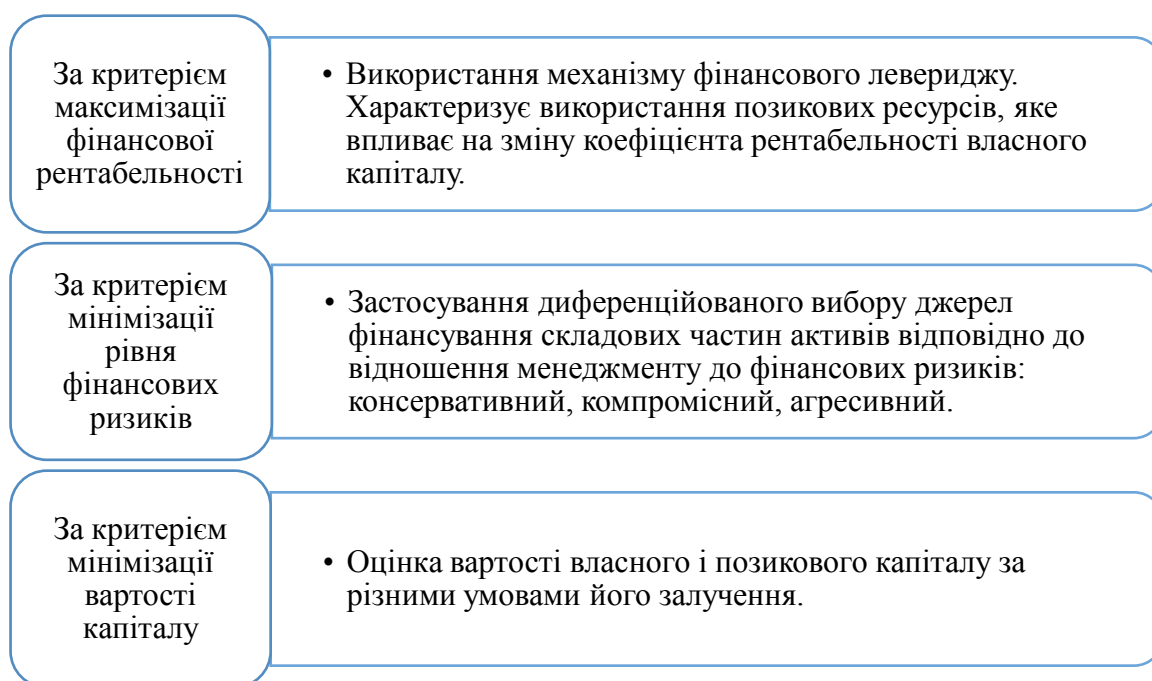

Рисунок 1.5 Теоретико-методологічний інструментарій управління структурою капіталу

Джерело: [25]

Використання вище розглянути інструментів дозволить менеджменту компанії ефективно управляти структурою капіталу. Фінансовий менеджер у процесі управління капіталом організації намагається досягти оптимального

складу джерел його формування з метою мінімізації фінансових ризиків, підвищення прибутковості та ліквідності компанії.

РОЗДІЛ 2. СУЧАСНИЙ СТАН УПРАВЛІННЯ СТРУКТУРОЮ КАПІТАЛУ НА ПІДПРИЄМСТВІ

2.1 Аналіз структури фінансових джерел формування капіталу на підприємстві

ТОВ «Хімрезерв-Хмельницький» є торговельним підприємством, що спеціалізується на продажі лаків та фарб.

ТОВ «Хімрезерв-Хмельницький» створене в серпні 2001 році, а свою основну діяльність підприємство розпочало з вересня 2001 року з відкриття першого торгової точки, і згодом динамічно розвивалося.

ТОВ «Хімрезерв-Хмельницький» налагодило зв'язки з багатьма виробниками та постачальниками різної продукції, що дало змогу за досить короткий термін сформувати широкий асортимент і досягти доволі високих обсягів збуту. Переважна більшість асортименту товарів саме українського виробництва, отже можна стверджувати, що політика компанії спрямована на підтримку вітчизняних виробників.

Також слід зазначити, що товариство працює на загальній системі оподаткування, так як підприємство займається виробництвом продукції та здійснює торговельну діяльність. Ця система оподаткування має низку переваг, насамперед, податки сплачуються не з доходу, а з прибутку, який розраховується як дохід підприємця за мінусом витрат, понесених для отримання цих доходів.

На підприємстві впроваджено лінійно-функціональну структуру управління. Це дозволяє організувати управління за лінійною схемою, а

функціональні відділи управління лише допомагають лінійним керівникам вирішувати проблеми управління. Організаційна структура ТОВ «Хімрезерв-Хмельницький» представлена на рисунку 2.1.

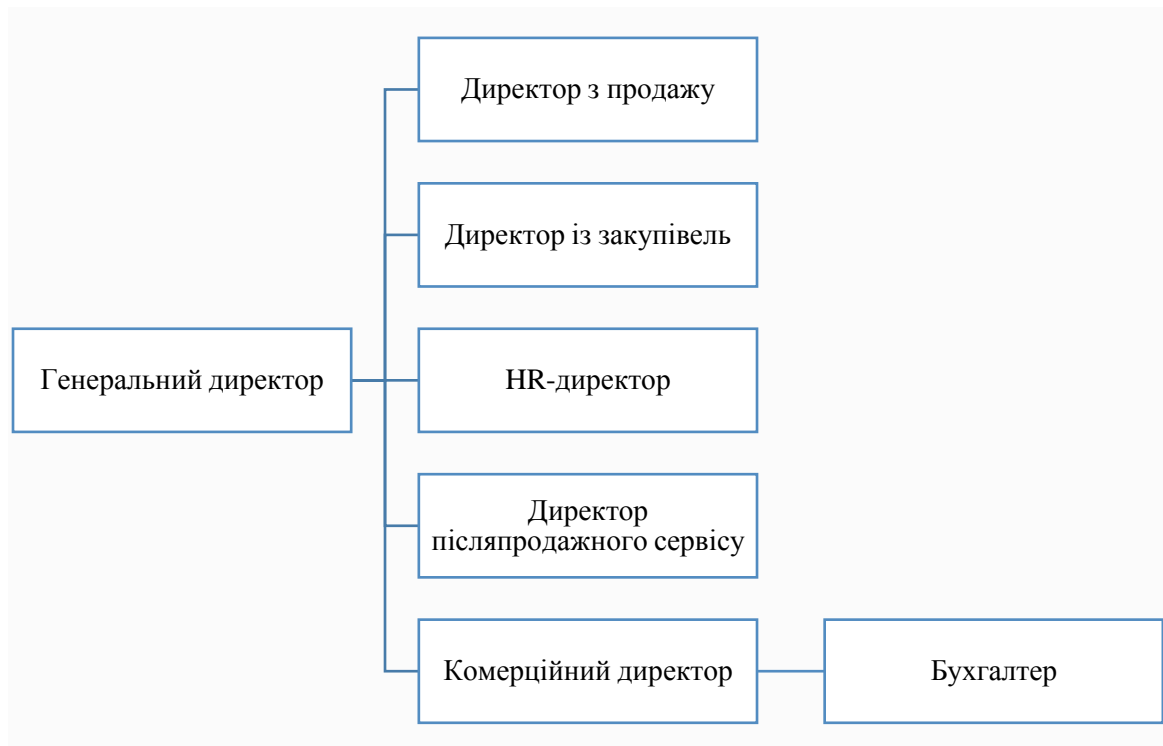

Рисунок 2.1 – Структура управління ТОВ «Хімрезерв-Хмельницький»

Джерело: [32]

На рисунку ми продемонстрували зв'язок лінійних і функціональних структур, що в сумі утворюють структуру управління підприємства. Товариство має самостійний баланс, поточні та інші рахунки у національних та іноземних валютах у закладах банків. Діяльність товариства здійснюється відповідно до санітарних вимог, норм техніки безпеки та інших видів та норм.

Фінансується господарська діяльність ТОВ «Хімрезерв-Хмельницький» за рахунок власних коштів (статутного капіталу), прибутку та зобов'язань (як поточних, так і довгострокових).

Розпочнемо оцінку діяльності ТОВ «Хімрезерв-Хмельницький» з аналізу основних економічних показників за період, що аналізується (табл. 2.1)

Таблиця 2.1

Основні техніко-економічні показники діяльності ТОВ «Хімрезерв-
Хмельницький» за 2020-2022 роки

Показники	Рік			Абсол. відхил.		Віднос. відхил.	
	2020	2021	2022	2021/ 2020	2022/ 2021	2021/ 2020	2022/ 2021
Власний капітал, тис. грн.	100	100	100	0	0	0,00	0,00
Обсяг товарної продукції, тис. грн.	5360,5	7881,7	6823,7	2521,2	-1058	47,03	27,30
Виручка від реалізації валової продукції, тис. грн.	6878,2	9 682	9 368	2803,9	-314,4	40,77	36,19
Собівартість реалізованої продукції, тис. грн.	5478,5	7746,8	7351,5	2268,3	-395,3	41,40	34,19
Валовий прибуток, тис. грн.	1399,7	1 935	2016,2	535,6	80,9	38,27	44,05
Чистий прибуток (збиток), тис. грн.	111	471,9	328,5	360,6	-143,4	323,99	195,15
Середньооблікова чисельність працівників, осіб	5	5	5	0	0	0,00	0,00
Фонд оплати праці, тис. грн.	726,25	811,25	961,25	85	150	11,70	32,36
Фондовіддача, грн	0,37	0,49	0,35	0,12	-0,13	31,63	-3,82
Середньомісячна заробітна плата одного працівника, грн	14525,00	16225,00	19225,00	1700	3000	11,70	32,36
Середньорічна вартість основних засобів, тис. грн.	53	41,8	34,8	-11,4	-7	-21,43	-34,59
Середньорічна вартість оборотних коштів, тис. грн.	401,5	612,2	600,6	210,7	-11,6	52,48	49,59
Продуктивність праці, тис. грн. /особу	279,94	387,06	403,24	107,12	16,18	38,27	44,05

Рентабельність власного капіталу, %	9,2	35,8	18,4	-17,40	26,60	-48,60	289,13
Рентабельність підприємства, %	1,51	6,09	4,47	4,58	-1,62	302,35	195,15

Джерело: розраховано на основі даних фінансової звітності підприємства

Отож, аналізуючи дані таблиці 2.2, можна зробити наступні висновки. Виручка від реалізації валової продукції від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) у 2021 році становила 9682 тис. грн., що на 2803,9 тис. грн. більше, ніж у попередньому році. У 2022 році, незважаючи на війну в Україні відбулося збільшення доходу від реалізації послуг внаслідок збільшення попиту на лакофарбову продукцію.

Собівартість реалізованої продукції у 2021 році зросла на 2268,3 тис. грн. у порівнянні із 2020 роком. У поточному році прослідковується зменшення даного показника, внаслідок збільшення ефективності діяльності та оптимізації витрат на реалізацію товарів компанії.

Валовий прибуток ТОВ «Хімрезерв-Хмельницький» у 2021 році становив 1935 тис. грн., що на 535,6 тис. грн. більш, ніж у попередньому році, і такі зміни рахуємо позитивними. Також ми бачимо зростання валового доходу і у 2022 році на 80,9 тис. грн в порівнянні з попереднім періодом, що означає збільшення прибутковості ТОВ «Хімрезерв-Хмельницький».

У досліджуваного підприємства упродовж період 2020-2021 рр. спостерігаємо зростання чистого прибутку на 360,6 тис. грн. Дану тенденцію характеризуємо як позитивну, адже доходи перевищують витрати, які отримує підприємство отримує внаслідок реалізації господарської діяльності. В 2022 році компанія отримала зменшення чистого прибутку на 143,4 тис. грн, адже значну частину коштів від проданої продукції ТОВ «Хімрезерв-Хмельницький» надавала ЗСУ.

Середньорічна вартість основних засобів у 2021 році становила 41,8 тис. грн., що на 11,4 тис. грн. менше, ніж у 2020 році. У 2022 році даний показник зменшився на 7 тис. грн за рахунок вибуття основних засобів підприємства.

Середньорічна вартість оборонних коштів у 2021 році зросла у порівнянні

із 2020 роком на 270,7 тис. грн. У 2022 році відбулось зниження значення даного показника на 11,6 тис. грн. в порівнянні з 2021 роком за рахунок швидшого погашення заборгованості дебіторами;

Щодо кількості працівників та за період 2020-2022 рр вона не змінилась, що свідчить про комфортні умови праці та задоволеність працівників компанією.

Позитивним є збільшення середньомісячної заробітної плати у 2022 році в порівнянні з 2021 роком на 32,36%. Вкрай позитивною тенденцією є зростання продуктивності праці, адже через незмінну кількість працівників відбулось зростання продуктивності на 44,05% у 2022 році в порівнянні до 2021, саме такий позитивний ріст засвідчує збільшення ефективності праці працівників.

Позитивною динамікою характеризується збільшення рентабельності власного капіталу та рентабельності підприємства, що засвідчує збільшення прибутковості компанії у 2021 році. В 2022 році ми спостерігаємо зменшення показника рентабельності власного капіталу, але незважаючи на війну компанія не тільки залишилась на плаву, але й отримала покращення показників своєї діяльності.

Наступним проаналізуємо показники фінансових результатів досліджуваного підприємства (табл. 2.3)

Таблиця 2.3

Показники фінансових результатів ТОВ «Хімрезерв-Хмельницький» за
2020-2022 роки

Показник	Рік			Абсол. відхил.		Віднос. відхил.	
	2020	2021	2022	2021/ 2020	2022/ 2021	2021/ 2020	2022/ 2021
Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн.	6476,7	9069,9	8767,1	2593,2	-302,8	40,04	35,36

Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн.	6878,2	9 682	9 368	2803,9	-314,4	40,77	36,19
Валовий прибуток (збиток), тис. грн.	5478,5	7746,8	7351,5	2268,3	-395,3	41,40	34,19
Інші операційні доходи, тис. грн.	0	0	0	0,00	0,00	0,00	0,00
Адміністративні витрати, тис. грн.	0	0	0	0,00	0,00	0,00	0,00
Продовження табл. 2.3							
Витрати на збут, тис. грн.	0	0	0	0,00	0,00	0,00	0,00
Інші операційні витрати, тис. грн.	1253,5	1351,7	1 588	98,20	235,90	7,83	26,65
Інші витрати, тис. грн.	10,5	8,1	30	-	-	-	-
Фінансовий результат від операційної діяльності, тис. грн.	1253,5	1351,7	1587,6	98,2	235,90	7,83	26,65
Фінансовий результат до оподаткування, тис. грн.	135,7	575,5	400,6	439,80	-174,90	324,10	195,21
Податок на прибуток, тис. грн.	24,4	103,6	72,1	79,20	-31,50	324,59	195,49
Чистий фінансовий результат (прибуток /збиток, тис. грн.	111,3	471,9	328,5	360,6	-143,4	323,99	195,15

Джерело: розраховано на основі даних фінансової звітності підприємства

Позитивним є зменшення собівартості продукції у 2022 році в порівнянні з 2021 на 314,4 тис. грн та зменшення суми сплачених податків на 31,5 тис. грн.

Ми можемо з упевненістю сказати, що ТОВ «Хімрезерв-Хмельницький» покращила свої фінансові результати у 2022 році, що є результатом ефективного керівництва та командної роботи менеджменту.

В підсумку проведемо розрахунок показників фінансового стану досліджуваного підприємства (табл. 2.4).

Отож, дослідивши загальні фінансові показники діяльності, ми бачимо що в компанії зменшується кількість власних коштів, що в підсумку може

призвести до протермінування оплат кредиторам. Також негативною тенденцією є зменшення показників ліквідності та платоспроможності, адже з кожним роком зростає сума кредиторської заборгованості.

Таблиця 2.4

Показники фінансового стану ТОВ «Хімрезерв-Хмельницький» за 2020-2022 роки

Показник	Нормативне значення	Рік			Абсол. відхил.		Віднос. відхил.	
		2020	2021	2022	2022/2021	2021/2020	2022/2021	2021/2020
1. Аналіз ліквідності підприємства								
1.1. Коефіцієнт покриття	>1	3,57	3,61	3,51	-0,10	0,04	-2,75	1,08
1.2. Коефіцієнт швидкої ліквідності	0,6-0,8	0,76	0,49	0,70	0,21	-0,27	43,82	-35,95
1.3. Коефіцієнт абсолютної ліквідності	>0 Збільшення	0,41	0,38	0,40	0,01	-0,03	3,10	-6,51
2. Аналіз платоспроможності (фінансової стійкості) підприємства								
2.1. Коефіцієнт платоспроможності	>0,5	0,01	0,01	0,01	-0,13	0,00	-15,58	2,39
2.2. Коефіцієнт фінансування	<1	0,75	0,64	0,53	-0,11	-0,11	-16,62	-14,27
2.3. Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними засобами	>0,1	61,80	54,73	38,29	-16,44	-7,07	-30,04	-11,44
3. Аналіз ділової активності підприємства								
3.1. Коефіцієнт оборотності активів	Збільшення	69,56	71,54	62,83	-8,71	1,98	-12,17	2,85
3.2. Коефіцієнт оборотності основних засобів	Збільшення	2,09	11,29	9,44	-1,85	9,20	-16,39	439,62

3.3. Коефіцієнт оборотності власного капіталу	Збільшення	0,08	0,09	0,10	0,01	0,01	11,67	15,98
4. Аналіз рентабельності підприємства								
4.1 Коефіцієнт рентабельності активів	>0 збільшення	5,8	19	10,3	-8,70	13,20	-45,79	227,59
4.2. Коефіцієнт рентабельності власного капіталу	>0 збільшення	9,2	35,8	18,4	-17,40	26,60	-48,60	289,13
4.3. Коефіцієнт рентабельності продукції	>0 збільшення	94,16	93,68	93,59	-0,09	-0,49	-0,09	-0,52

Позитивним для компанії є ріст рентабельності продукції та капіталу, що свідчить про прибутковість ТОВ «Хімрезерв-Хмельницький». Керівництво потрібно обдувати ефективні шляхи покращення загального фінансового стану та мінімізувати вплив кредиторів на діяльність компанії.

Загалом середня кількість працівників на ТОВ «Хімрезерв-Хмельницький» складає 5 осіб. Оскільки на підприємстві налагоджена система внутрішньогосподарського зв'язку між відділами, це забезпечує його безперервне і ефективне функціонування [33].

У своїй роботі товариство керується такими законодавчими актами, Конституцією України, Податковим кодексом України, Законами України та прийнятими відповідно до них нормативно-правовими актами, розпорядженнями Кабінету Міністрів України, іншими нормативними актами профільних міністрів та відомств, Статутом підприємства, національними та міжнародними стандартами бухгалтерського обліку тощо [34].

Перш ніж визначити основні проблеми формування капіталу та розробити фінансову стратегію поліпшення структури капіталу, пропонуємо проаналізувати частку власних та позичених коштів у структурі балансу ТОВ «Хімрезерв-Хмельницький» за останні 5 років (рис. 2.2).

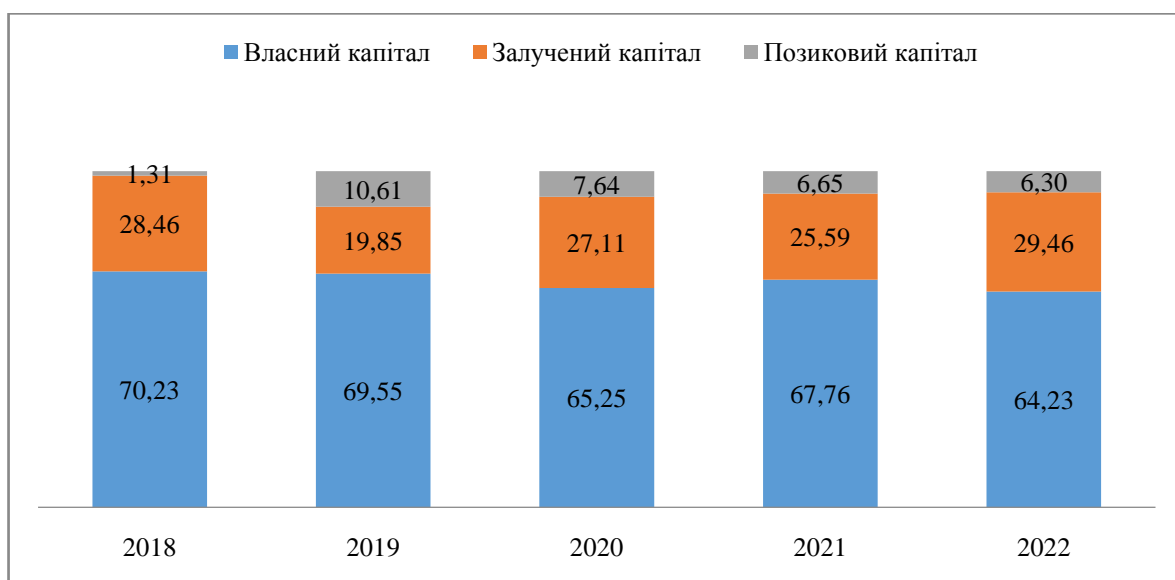

Рисунок 2.2 Структура капіталу ТОВ «Хімрезерв-Хмельницький»

Джерело: розраховано на основі даних фінансової звітності підприємства

Як ми бачимо ТОВ «Хімрезерв-Хмельницький» має високу частку власного капіталу, яка за аналізований період зменшувалась, проте становила 67,4% за всі п'ять років, що свідчить про те, що в компанії є достатньо власних коштів, щоб покривати свої витрати.

В свою чергу власний капітал товариства складається із зареєстрованого, резервного, нерозподіленого прибутку – основними джерелами його є власні кошти власників товариства, а також частина чистого прибутку, яка залишається у розпорядженні підприємства після формування резервного капіталу, поповнення статутного капіталу й використання на інші потреби.

Зареєстрований капітал - це сума грошей або майна, яку компанія зареєструвала при створенні або реєстрації свого правового статусу, такого як акціонерне товариство чи обмежена відповідальність [35]. Іноді його також називають статутним капіталом.

Ця сума вказує на обсяг коштів або вартості майна, які становлять початковий внесок власників компанії або її акціонерів.

Резервний капітал - це частина власного капіталу підприємства, яка відведена для формування різних резервів і резервування фінансових ризиків.

Цей вид капіталу використовується для забезпечення стійкості фінансового стану компанії та зменшення впливу негативних факторів.

Резервний капітал може включати в себе такі елементи [36]:

1. **Резервний фонд:** Створюється для покриття можливих втрат в результаті непередбачуваних обставин, таких як економічні кризи, природні катастрофи чи інші нещасні випадки.

2. **Резерв на покриття збитків:** Створюється для компенсації можливих збитків, які можуть виникнути в результаті фінансових труднощів або несприятливих ринкових умов.

3. **Резерв для відшкодування витрат:** Формується для покриття витрат, пов'язаних із змінами законодавства, податковими зобов'язаннями та іншими невизначеними витратами.

4. **Резервні фонди на розвиток:** Створюються для фінансування майбутніх проектів, розширення бізнесу або впровадження нових технологій.

Створення резервного капіталу дозволяє підприємству покращити свою фінансову стійкість, зменшити ризики та мати додаткові ресурси для реагування на зміни у внутрішньому та зовнішньому середовищі. Розмір і структура резервного капіталу можуть визначатися внутрішньою політикою компанії, законодавством та конкретними умовами галузі.

Нерозподілений прибуток - це частина прибутку підприємства, яка не була розподілена серед акціонерів у вигляді дивідендів чи інших виплат. Замість цього ця сума залишається в компанії для подальшого використання на розвиток, інвестиції, покриття можливих збитків чи інших фінансових потреб.

Нерозподілений прибуток відображається в розділі власного капіталу балансу підприємства і називається також «нерозподіленим зиском» або «акумулятованим прибутком» [37]. Ця сума може зростати або зменшуватися внаслідок фінансових результатів підприємства в різні роки.

Позиковий капітал ТОВ «Хімрезерв-Хмельницький» складається із довгострокових зобов'язань та інших поточних зобов'язань. Тобто джерела

його формування є тільки зобов'язання. За аналізований період кредитів у банку підприємство не брало.

Залучений капітал ТОВ «Хімрезерв-Хмельницький» складається із різних довгострокових зобов'язань, наприклад, розрахунки із бюджетом, розрахунки їх оплати праці, розрахунки із страхування тощо.

Отож, нами було досліджено, що основним джерелом капіталу ТОВ «Хімрезерв-Хмельницький» є власні кошти, які складаються із сум внесених учасниками товариства та його нерозподіленого прибутку.

2.2 Оцінювання управління структурою капіталу за інструментарієм фінансового левериджу

Управління структурою капіталу на сучасних підприємствах - це складне завдання, яке вимагає урахування різних факторів. Ключові аспекти включають оптимізацію фінансової структури, врахування ринкових умов, збереження фінансової стійкості та оцінку ризиків [36]. Управління повинно віддзеркалювати стратегію підприємства та оптимізувати вартість капіталу. Гнучкість до змін в економіці є важливою, і постійний моніторинг ринкових умов є необхідним для адаптації.

Для того, щоб оцінити тенденції зміни капіталу, пропонуємо проаналізувати його структуру за період 2018-2022 рр. (табл. 2.5).

Таблиця 2.5

Структура капіталу ТОВ «Хімрезерв-Хмельницький» за 2018-2022 роки у

тис. грн.

Назва статті	2018	2019	2020	2021	2022
	Власний капітал, тис грн				
Зареєстрований капітал	11,8	100	100	100	100
Додатковий капітал	0	0	0	0	0

Резервний капітал	3	25	25	25	25
Нерозподілений прибуток	1100,4	1081,3	1192,6	1664,5	1993
Всього	1115,2	1206,2	1317,6	1789,5	2118
Позиковий капітал, тис грн					
Довгострокові зобов'язання	121,1	124,8	137,6	171,1	202,8
Поточні зобов'язання:					
Короткострокові кредити банків	0	0	0	0	0
Поточна кредиторська заборгованість	452	344,2	547,5	675,8	971,6
Доходи майбутніх періодів	0	0	0	0	0
Інші поточні зобов'язання	20,8	59,2	16,6	4,6	5,1
Всього по поточних зобов'язаннях	444,6	381,6	539,7	576,5	905
Продовження табл. 2.5					
Всього	1680,9	1712,7	1994,9	2537,1	3225,8

Джерело: розраховано на основі даних фінансової звітності підприємства

Нами була проаналізована структура капіталу ТОВ «Хімрезерв-Хмельницький». Ми можемо спостерігати постійне зростання вартості основного капіталу (із 1115,2 у 2018 році до 2118 у 2022 році). Ця ж тенденція прослідковується і для довгострокових та поточних зобов'язань, що формують позиковий капітал. При цьому варто зауважити, що поточні зобов'язання росли в основному за рахунок збільшення поточно кредиторської заборгованості. Наведемо графічну інтерпретацію вказаних даних на рисунку 2.5.

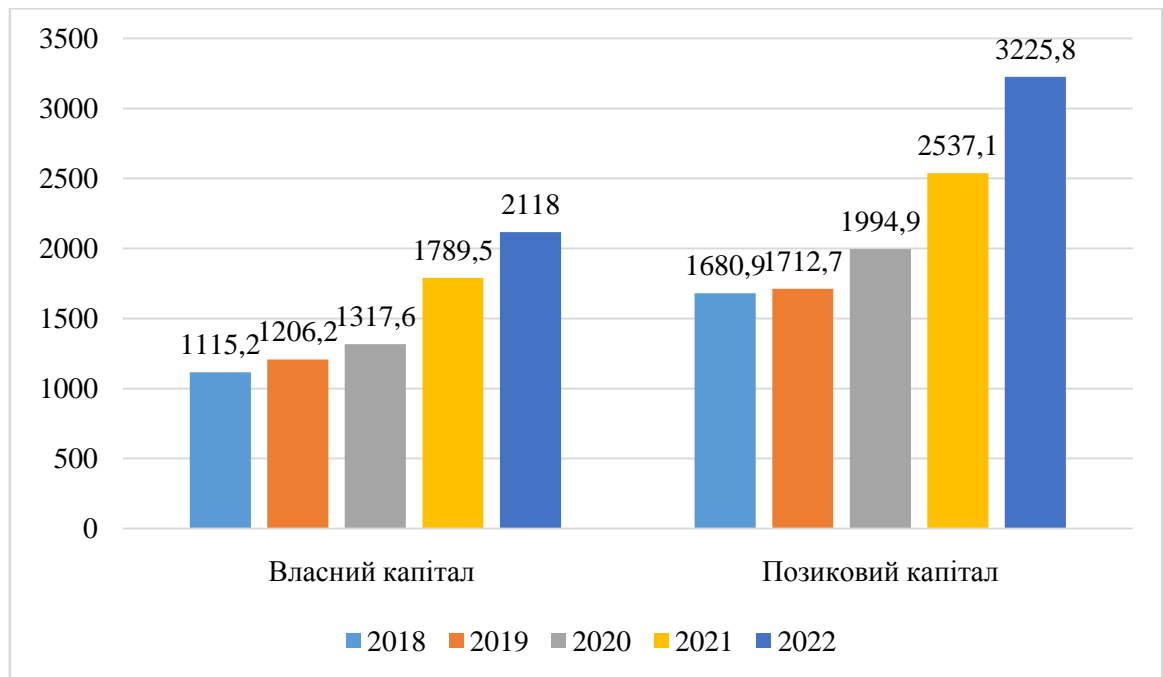

Рисунок 1. Графічне зображення обсягів власного капіталу та позикового у ТОВ «Хімрезерв-Хмельницький» (тис. грн.)

Джерело: розраховано на основі даних фінансової звітності підприємства

Далі проаналізуємо склад та структуру фінансових ресурсів підприємства (див. табл. 2.6 та Додаток В).

Таблиця 2.6

Вихідні дані для аналізу складу та структури фінансових ресурсів ТОВ «Хімрезерв-Хмельницький» за 2018-2022 роки у тис. грн.

Вид фінансових ресурсів	Роки				
	2018	2019	2020	2021	2022
Власний капітал					
Зареєстрований капітал	11,8	100	100	100	100
Додатковий капітал	0	0	0	0	0
Резервний капітал	3	25	25	25	25
Нерозподілений прибуток	1100,4	1081,3	1192,6	1664,5	1993
Разом власного капіталу	1115,2	1206,2	1317,6	1789,5	2118
Залучений					

капітал					
Поточна кредиторська заборгованість за:					
Товари, роботи, послуги	367,3	263,8	455,5	409,2	778,8
Розрахунками з бюджетом:	32,7	35	42,4	162,7	121,1
у тому числі з податку на прибуток	28,2	21,8	24,4	103,9	71,7
Розрахунками зі страхування	5,1	5	5,4	0	0
Розрахунками з оплати праці	18,7	18,6	19,8	0	0
Разом залученого капіталу	452	344,2	547,5	675,8	971,6
Позиковий капітал					
Довгострокові зобов'язання	121,1	124,8	137,6	171,1	202,8
Короткострокові кредити банків	0	0	0	0	0
Інші поточні зобов'язання	20,8	59,2	16,6	4,6	5,1
Разом позикового капіталу	20,8	184	154,2	175,7	207,9
Разом фінансових ресурсів	1680,9	1712,7	1994,9	2537,1	3225,8

Джерело: розраховано на основі даних фінансової звітності підприємств

З обрахованих даних бачимо, що найбільшу частку у структурі фінансових ресурсів займає власний капітал (коливається від 0,66 до 0,7), потім залучений капітал (його частка коливається в межах від 0,26 до 0,3) -дана тенденція спостерігається для всіх років, окрім 2019, що спричинено незначною величиною поточної кредиторської заборгованості за товари, роботи та послуги. Частка позикового капіталу є незначною – коливається в межах від 0,01 до 0,1

Питома вага фінансових результатів показана на рисунку 2.6

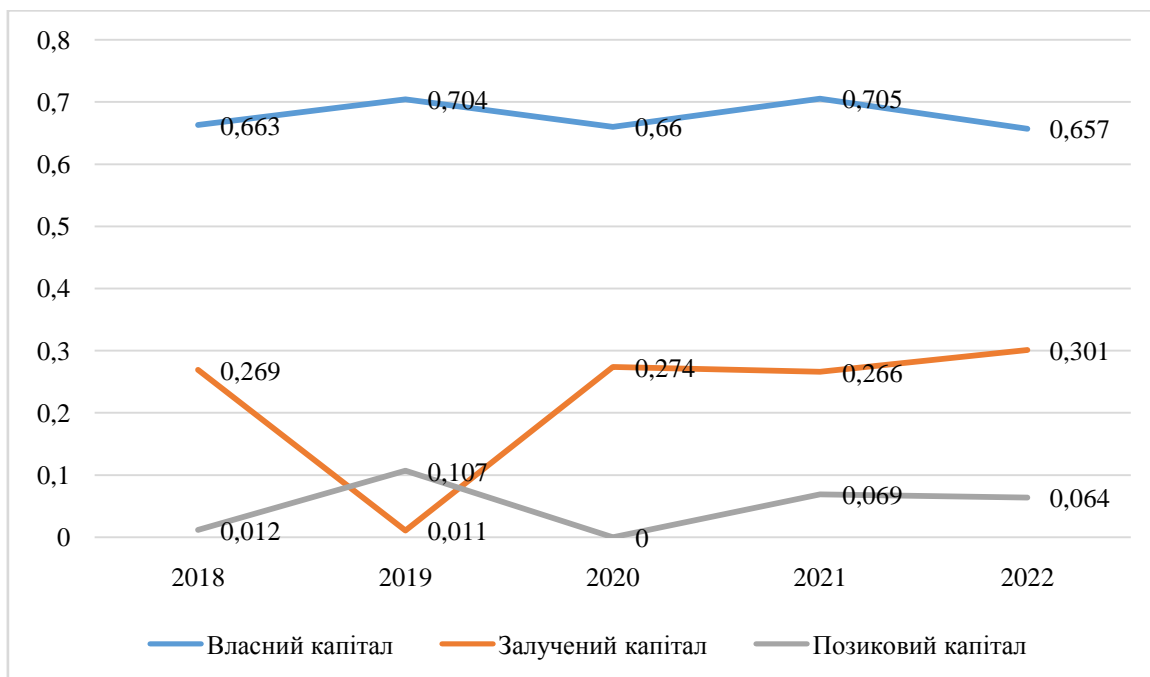

Рисунок 2.6 Динаміка питомої ваги фінансових ресурсів ТОВ «Хімрезерв-Хмельницький», тис. грн

Джерело: розраховано на основі даних фінансової звітності підприємства

Далі проаналізуємо динаміку валового прибутку – таблиця 2.8.

Таблиця 2.8

Аналіз динаміки валового прибутку ТОВ «Хімрезерв-Хмельницький» за 2018-2022 роки у тис. грн.

	Роки					Абсолютне відхилення				Відносне відхилення			
	2018	2019	2020	2021	2022	2019 до 2018	2020 до 2019	2021 до 2020	2022 до 2021	2019 до 2018	2020 до 2019	2021 до 2020	2022 до 2021
Валовий прибуток	156,7	121,1	135,7	575,5	400,6	-35,6	14,6	439,8	-174,9	0,773	1,121	4,241	0,696

Джерело: розраховано на основі даних фінансової звітності підприємства

З проаналізованих даних бачимо, що сума валового прибутку змінювалася. Так, у 2021 році валовий прибуток був найбільшим та становив

575,5, абсолютне та відносне відхилення в цьому році також були найбільшими (абсолютне відхилення 439,8, порівняно із 2020 роком, відносне відхилення становило 4,241, порівняно із 2020 роком). Зобразимо динаміку валового прибутку на рис. 2.7.

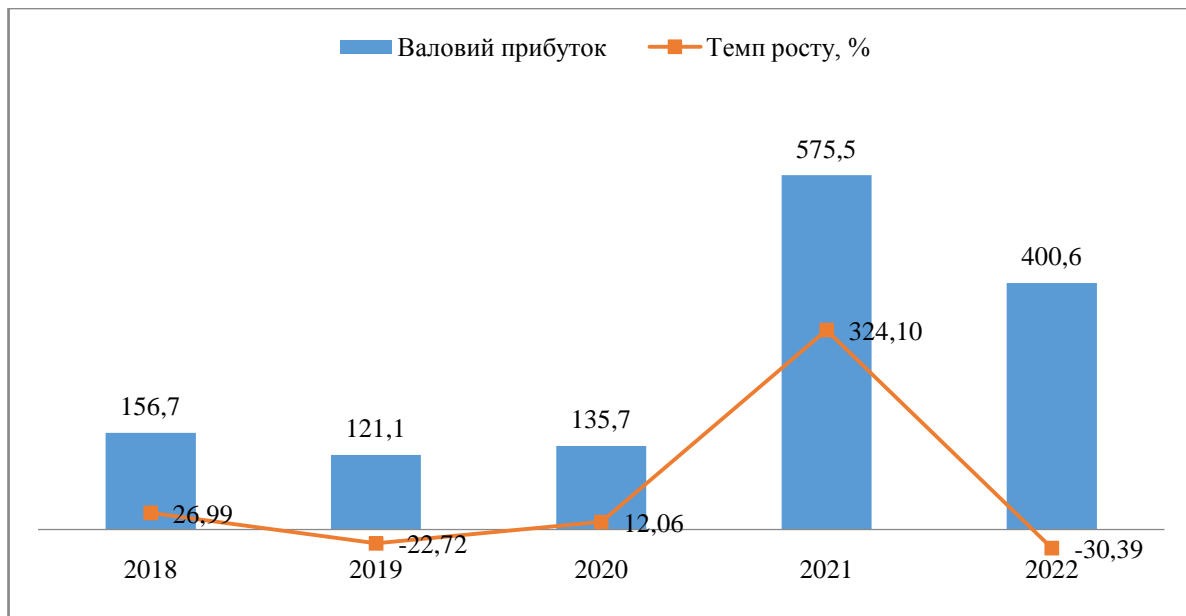

Рисунок 2.7 Динаміка валового прибутку ТОВ «Хімрезерв-Хмельницький», тис.грн

Джерело: розраховано на основі даних фінансової звітності підприємства

Далі проаналізуємо динаміку чистого прибутку (табл.2.9).

Таблиця 2.9

Аналіз динаміки чистого прибутку ТОВ «Хімрезерв-Хмельницький» за 2018-2022 роки у тис. грн.

	Роки					Абсолютне відхилення				Відносне відхилення			
	2018	2019	2020	2021	2022	2019 до 2018	2020 до 2018	2021 до 2020	2022 до 2021	2019 до 2018	2020 до 2019	2021 до 2020	2022 до 2021
Чистий прибуток	128,5	99,3	111,3	471,9	328,5	-29,2	12	360,6	-143,4	0,773	1,121	4,240	0,696

Джерело: розраховано на основі даних фінансової звітності підприємства

З проаналізованих даних бачимо, що динаміка чистого прибутку дзеркальна до динаміки валового, що пояснюється тісним взаємозв'язком вказаних величин. Проаналізуємо цю динаміку на рисунку 2.8.

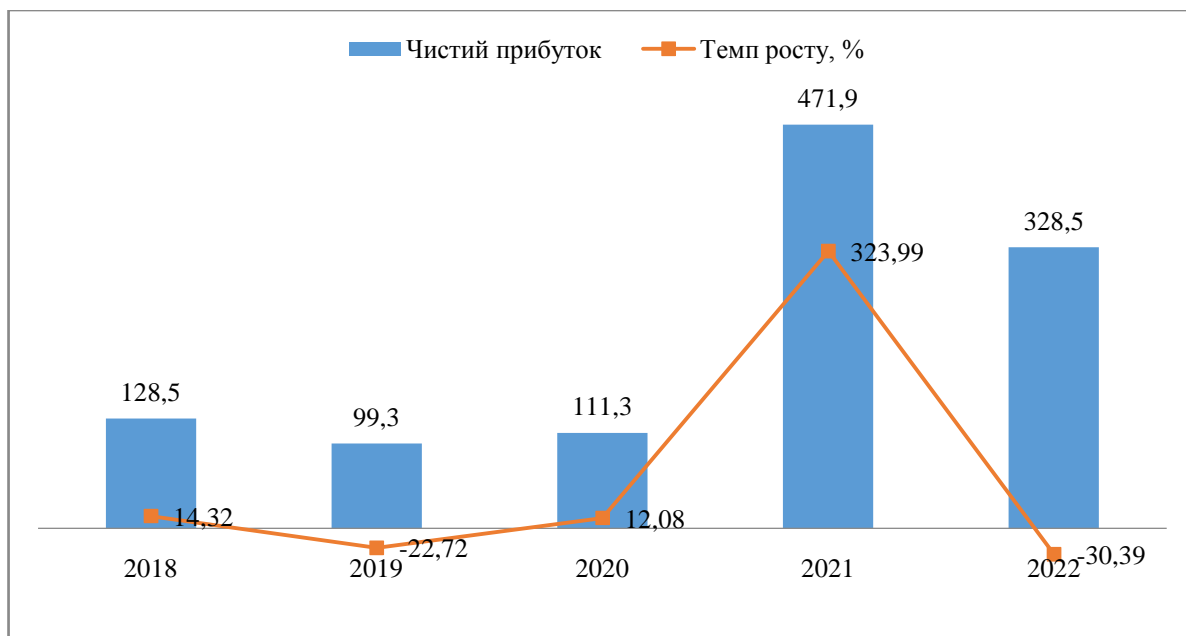

Рисунок 2.9 Динаміка чистого прибутку ТОВ «Хімрезерв-Хмельницький», тис. грн.

Джерело: розраховано на основі даних фінансової звітності підприємства

Наступним кроком дослідження підприємства буде розрахунок показників інтенсивності використання ресурсів та джерел фінансування – таблиця 2.10.

Таблиця 2.10

Розрахунок показників інтенсивності використання ресурсів та джерел фінансування ТОВ «Хімрезерв-Хмельницький» за 2018-2022 роки у тис. грн.

Показник	2018	2019	2020	2021	2022
Оборотність загальних активів	5,1	4,4	3,7	4,3	3,3
Оборотність дебіторської заборгованості	32,6	21,3	25,5	34,2	29,4

Оборотність робочого капіталу	8,7	6,2	5,2	5,9	4,5
Рентабельність операційних витрат	108,2	110,6	111,7	143,2	127,1
Чиста рентабельність витрат	1,7	1,8	2,2	6,4	4,8
Валова рентабельність собівартості	13,7	21,7	25,6	25,0	27,4
Продовження табл. 2.10					
Рентабельність оборотних активів	8,1	6,1	5,8	19,0	10,3
Рентабельність власного капіталу	11,1	8,9	9,2	35,8	18,4
Рентабельність активів	7,64	5,8	5,58	18,6	10,18

Джерело: розраховано на основі даних фінансової звітності підприємства

За розрахованими показниками бачимо, що показник оборотності оборотних активів знаходиться в нормі та коливається в межах 3,3-5,1. Щодо показників оборотності дебіторської заборгованості та оборотності робочого капіталу бачимо, що вони також знаходяться в нормі. Рентабельність операційних витрат знаходиться на досить високому рівні, що вказує на те, що підприємство ефективно використовуються ресурси для отримання прибутку в процесі виробничо-економічної діяльності. Валова рентабельність є ще одним важливим показником фінансової ефективності підприємства. Цей показник вказує на те, яка частина виручки від продажу товарів або послуг залишається після вирахування витрат на їх виробництво.

Для наочного розуміння наведемо графічне представлення проаналізованих показників на рисунках нижче (рис. 2.10).

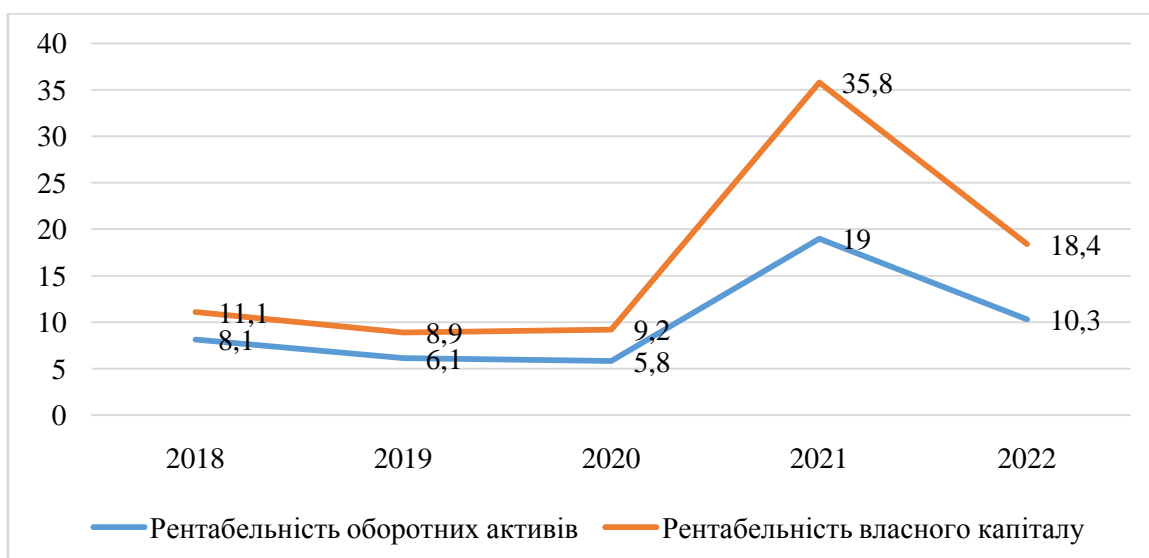

Рисунок 2.11 Ділова активність ТОВ «Хімрезерв-Хмельницький»

Джерело: розраховано на основі даних фінансової звітності підприємства

Динаміка оборотності активів наведена на рисунку 2.11

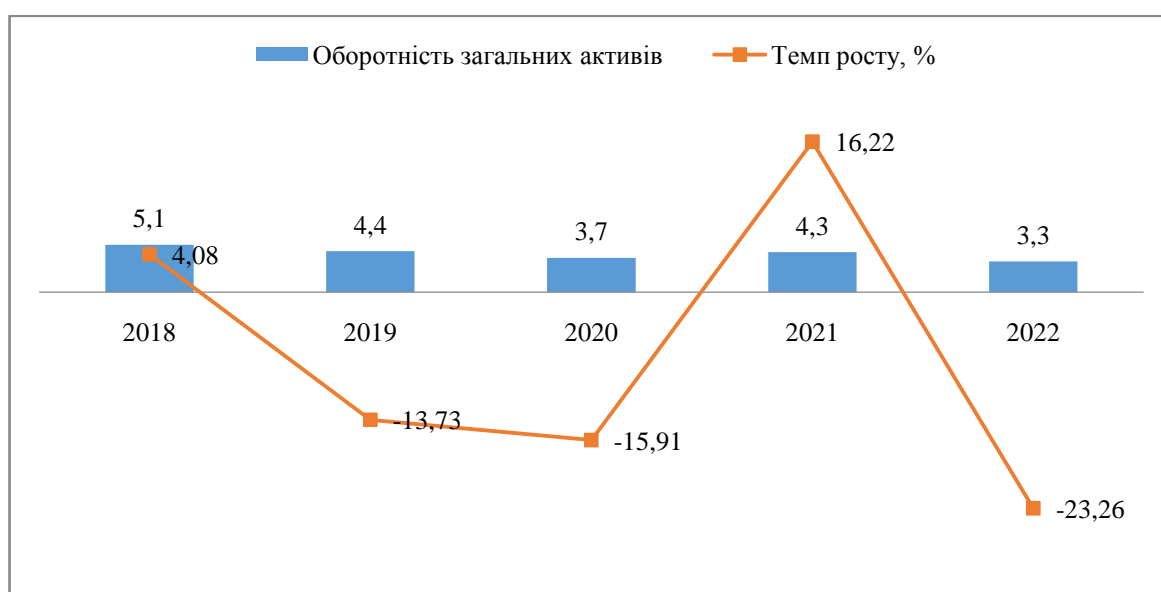

Рисунок 2.11 Оборотність загальних активів ТОВ «Хімрезерв-Хмельницький»

Джерело: розраховано на основі даних фінансової звітності підприємства

Отже, за аналізуючи структуру капіталу досліджуваного підприємства можемо зробити наступний висновок - можемо спостерігати постійне зростання вартості основного капіталу (із 1115,2 у 2018 році до 2118 у 2022 році). Ця ж тенденція прослідковується і для довгострокових та поточних зобов'язань, що

формують позиковий капітал. При цьому варто зауважити, що поточні зобов'язання росли основному за рахунок збільшення поточної кредиторської заборгованості. Обраховані показники інтенсивності використання ресурсів та джерел їх формування теж знаходяться в нормі.

В підсумку дослідимо ефект фінансового левериджу досліджуваного підприємства (табл. 2.11)

Таблиця 2.11

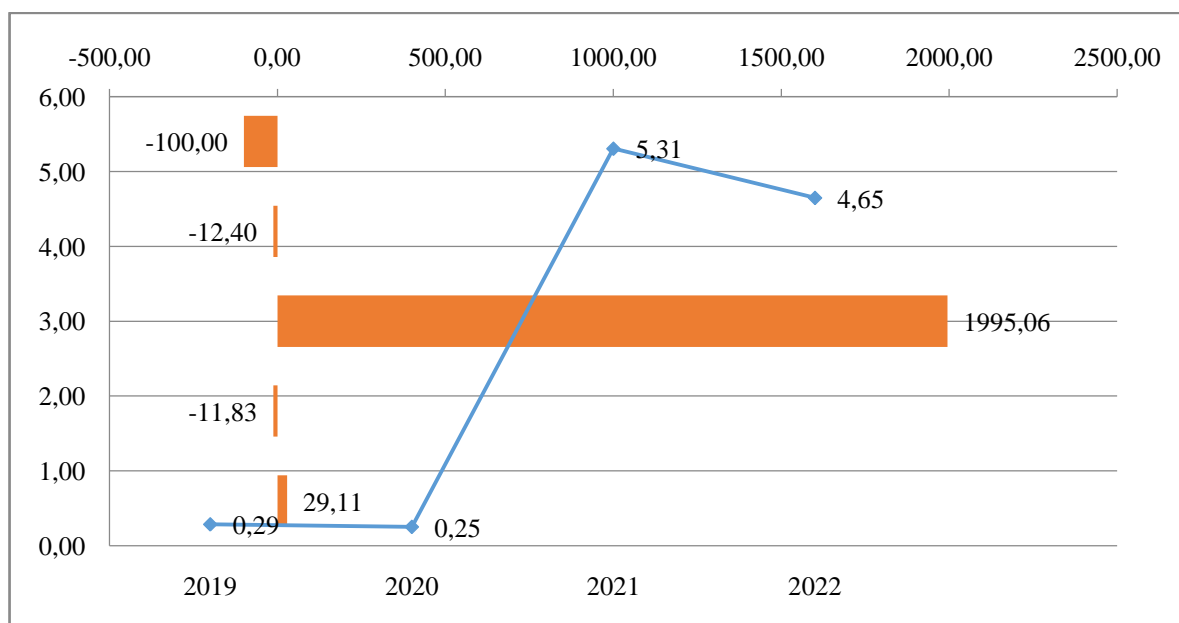
Формування ефекту фінансового левериджу ТОВ «Хімрезерв-Хмельницький» за 2018-2022 роки у тис. грн.

Показник	2018	2019	2020	2021	2022
Середня сума всього капіталу	1588	1734,4	2019,3	2641	3297,5
Середня сума власного капіталу	1115,2	1206,2	1317,6	1789,5	2118
Середня сума позикового капіталу	472,8	528,2	701,7	851,5	1179,5
Сума валового прибутку	156,7	121,1	135,7	575,5	400,6
Коефіцієнт валової рентабельності активів, %	7,64	5,8	5,58	18,6	10,18
Середній рівень відсотків за кредит, %	7	5	5	5	0
Сума відсотків за кредит, яка сплачена за використання позикового капіталу	33,10	26,41	35,09	42,58	0,00
Сума валового прибутку з урахуванням витрат при сплаті відсотків за кредит	123,60	94,69	100,62	532,93	400,60
Ставка податку на прибуток, виражена десятинним дробом	0,18	0,18	0,18	0,18	0,18
Сума податку на прибуток	22,25	17,04	18,11	95,93	72,11
Сума чистого прибутку	128,5	99,3	111,3	471,9	328,5
Коефіцієнт рентабельності власного капіталу	11,1	8,9	9,2	35,8	18,4
Приріст рентабельності власного капіталу у зв'язку з використанням позикового капіталу, %	-	-19,82	3,37	289,13	-48,60
Ефект фінансового левериджу	0,22	0,29	0,25	5,31	4,65

Джерело: розраховано на основі даних фінансової звітності підприємства

Отже, ми можемо побачити ефект фінансового левериджу, що із зростанням суми позикових коштів зростає прибуток компанії, та власне порекомендувати компанії залучати позикові кошти для своєї діяльності.

Механізм формування фінансового левериджу показано на рисунку 2.12

Рисунки 2.12 Формування фінансового левериджу ТОВ «Хімрезерв-Хмельницький»

Джерело: розраховано на основі даних фінансової звітності підприємства

Отже, ми бачимо, що чим більше позикових коштів почала залучати ТОВ «Хімрезерв-Хмельницький» з 2019 року тим вищими були показники чистого прибутку, що позитивно вплинуло на ріст компанії в 2020-2021рр. Для більш ефективного використання капіталу нами пропонується здійснення проектного фінансування, яке дозволить збільшити прибутковість ТОВ «Хімрезерв-Хмельницький» та позитивно вплинути на ефективність капіталу.

РОЗДІЛ 3 УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ СТРУКТУРОЮ КАПІТАЛУ ТОВ ХІМРЕЗЕРВ-ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ»

3.1 Диверсифікація кредитних ресурсів як напрям поліпшення оптимальної структури капіталу товариства

На нашу думку основною проблемою формування капіталу ТОВ «Хімрезерв-Хмельницький» є те, що керівництво задіює власні кошти, замість того щоб залучати інвесторів чи кредитні кошти для свого розвитку.

Отож, основні проблеми формування структури капіталу ТОВ «Хімрезерв-Хмельницький» наведені на рисунку 3.1.

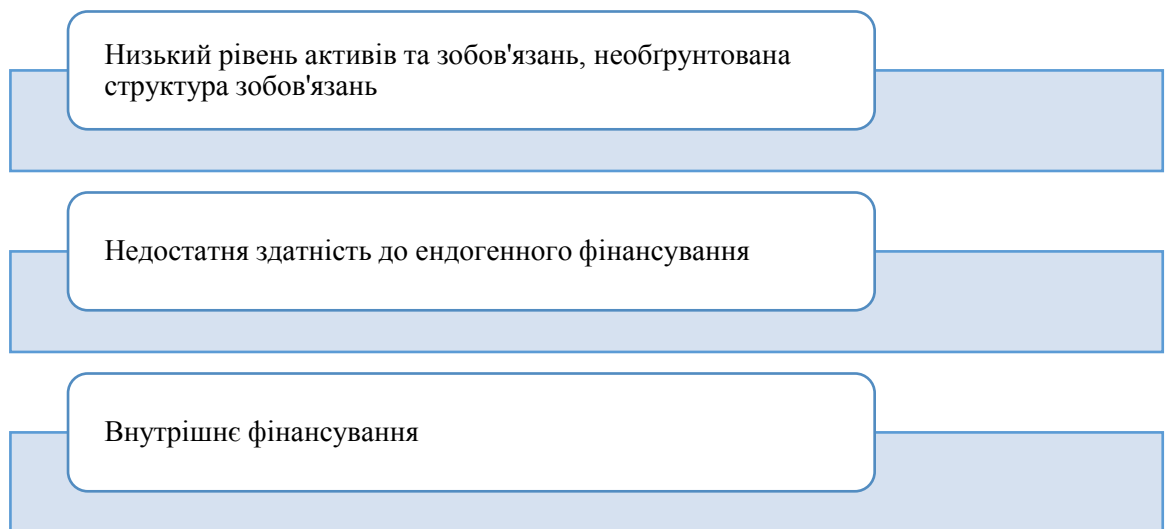

Рисунок 3.1 Основні проблеми формування структури капіталу ТОВ «Хімрезерв-Хмельницький»

Джерело: розроблено автором

Отож, більш детально опишемо дані проблеми.

Відношення загальних зобов'язань підприємства до сукупних активів - це співвідношення активів та зобов'язань. Це один із важливих показників, який вимірює довгострокову платоспроможність підприємства, і, як правило, чим менше коефіцієнт активів та зобов'язань підприємства, тим сильніша його довгострокова платоспроможність фінансових важелів, що може негативно позначитися на стабільності структури капіталу підприємства. В

ТОВ «Хімрезерв-Хмельницький» коефіцієнт пасивності активів нижче 50%, до прикладу як на міжнародному рівні 60% вважається відносно розумним. Якщо частка довгострокових зобов'язань підприємства в загальному обсязі зобов'язань значно менша, ніж частка ліквідних зобов'язань, то структура зобов'язань підприємства необґрунтованою, що власне є і у ТОВ «Хімрезерв-Хмельницький».

Як і в інших країнах, що розвиваються, порівняно з розвиненими країнами, темпи внутрішнього фінансування підприємств у нашій країні відносно низькі. ТОВ «Хімрезерв-Хмельницький» навпаки має досить високу частку власного капіталу, проте компанія не використовує свої активи для росту та розвитку, що власне негативно впливає на ріст компанії та ефективність використання активів.

Створення оптимальної структури капіталу для підприємства, що займається продажем хімічної продукції, може виникати з численних проблемних питань, які варто уважно враховувати.

Проблемні питання для ТОВ «Хімрезерв-Хмельницький» у створенні оптимальної структури капіталу наведені в таблиці 3.1.

Таблиця 3.1

Основні проблемні питання створення оптимальної структури капіталу ТОВ «Хімрезерв-Хмельницький»

Проблеми	Власний капітал	Запозичений
Джерела фінансування	Ресурси можуть бути обмеженими з точки зору залучення великих фінансових ресурсів для розвитку втрача можливостей для розширення через обмежену кількість власних коштів	обов'язок повернення кредиту супроводжується витратами на відсотки, що може позначитися на фінансовому здоров'ї підприємства погіршення фінансової ситуації може призвести до проблем з погашенням боргових зобов'язань
Вартість капіталу	Чим біль ризикованішою є діяльність тим вищими мають бути доходи інвесторів Чим вищими є дивіденди тим вищою є вартість капіталу Влив інвестицій на вартість власного капіталу	чим вищий ризик неплатоспроможності позичальника, тим вища вартість запозиченого капіталу якщо позика має гарантії або забезпечення, це може

		знизити ризик для кредиторів і впливати на вартість позики
Ризиковість операцій	обмежує ресурси для розширення, оновлення технологій та інших інвестицій, потенційно змушує залучати зовнішні джерела, якщо потрібні значні фінансові ресурси.	збільшує фінансовий тиск через необхідність виплати відсотків та повернення позики; велике завдання управління ризиком, оскільки неплатежі можуть призвести до проблем

Джерело: створено автором

У наведеному вище нами було визначено ряд проблем формування капіталу ТОВ «Хімрезерв-Хмельницький», для вирішення яких пропонуємо наступні дії:

1. Взяти кредит у банку за програмою «5*7*9», яка передбачає нульове кредитування та дозволить ТОВ «Хімрезерв-Хмельницький» збільшити кількість оборотних коштів.
2. Вкласти кошти в проект створення (проектне фінансування) онлайн-бутика з продажу лакофарбної продукції
3. Найняти експерта, який впровадить ефективну систему з управління структурою капіталу підприємства.

Отже, більш детально розглянемо кредитну програму. Для початку доцільно розпочати із загальної кількості кредитів, які були видані українському бізнесу на протязі року і в перший місяць війни. Даний графік дасть нам можливість оцінити як рівень підтримки шляхом кредитування зі сторони держави так і бажання бізнесу розвиватися та відновлювати свою діяльність. Бо беручи кредити у воєнний стан кожен бізнесмен бачить майбутнє своєї справи, п отже і своє власне майбутнє в Україні (див. рис.3.3)

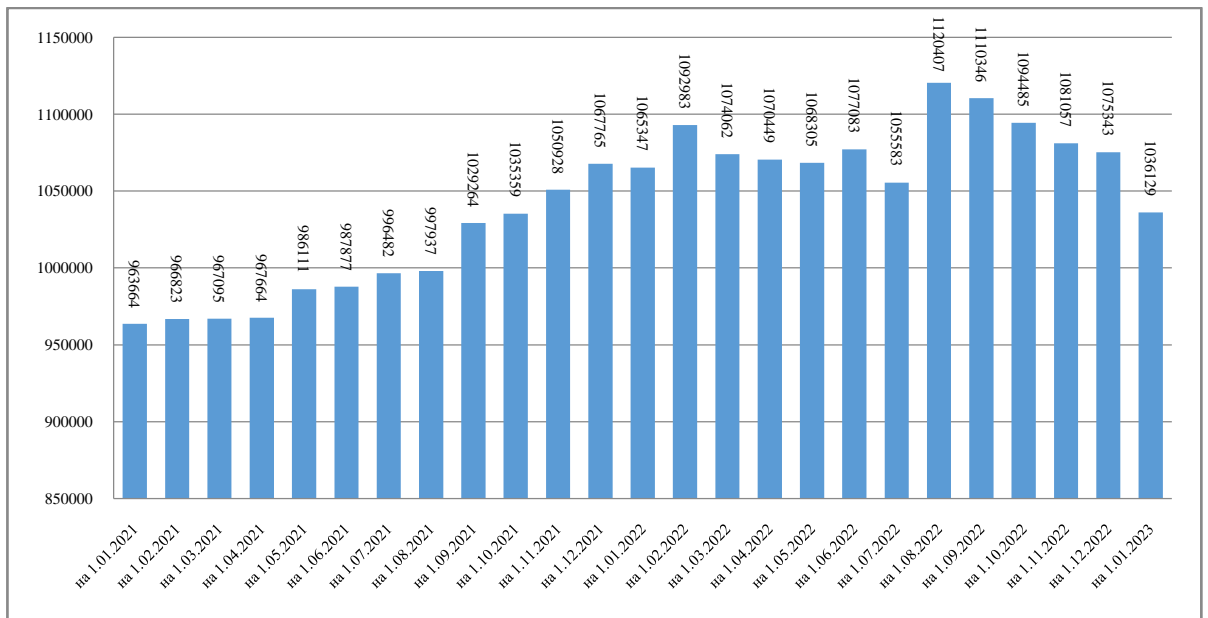

Рисунок 3.3 – Динаміка рівня кредитів суб’єктам господарювання в Україні за період 1 січня 2021 – 1 січня 2023 рр, млн. грн

Джерело: [41]

Отож даний графік демонструє бажання українського бізнесу розвиватися, що є позитивним і вкрай необхідним для відновлення української економіки. Ми можемо побачити що обсяг кредитів станом на березень 2022 року є вищим ніж в березні минулого, коли в Україні була доволі стабільна ситуація.

Також не менш важливим в спроможності кредитування є наявність активів у комерційних банках України, які на основі аналізу даних Міністерства Фінансів в березні 2022 року є вищими на 9% ніж у березні минулого [42].

Наступним кроком нашого уряду у відновленні бізнесу стало розширення кредитування за програмою «5–7–9», яка стартувала ще в 2020 році. Згідно цієї програми, будь-який бізнес має можливість отримати кредити під 0%, який діятиме впродовж військового стану в Україні та ще місяць після закінчення війни, а в наступні місяці (роки) діятиме ставка 5%.

Термін такого кредитування залежатиме від цільового призначення кредиту та його термін складає від 3-х до 5-ти років. Результати даної програми наведені на рисунку 3.4.

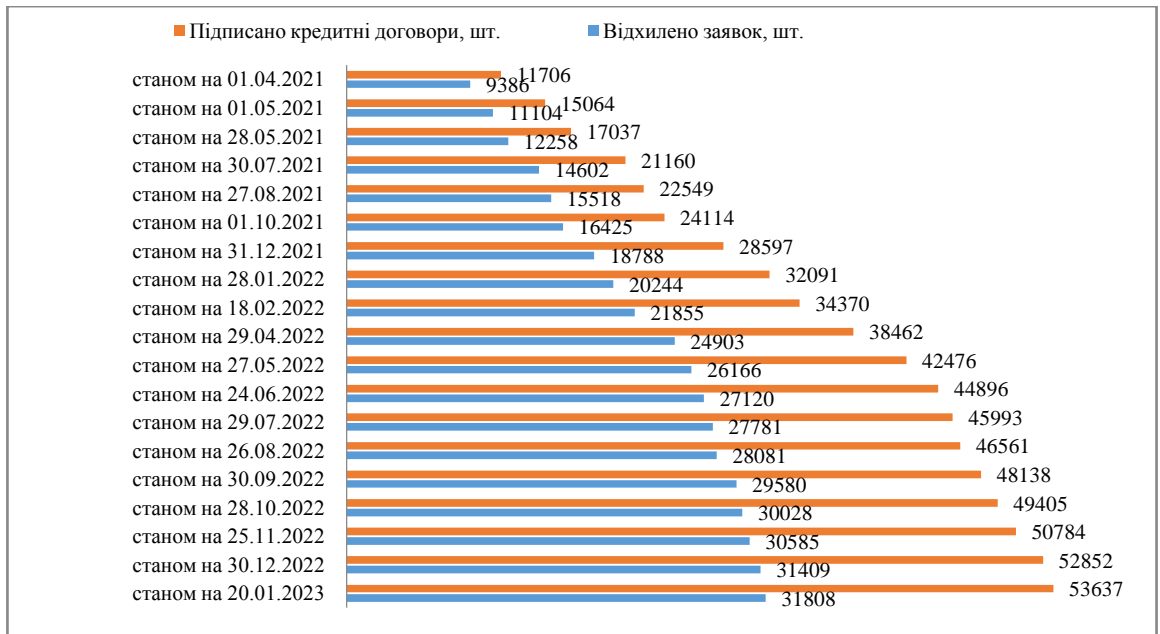

Рисунок 3.4 – Результати державної програми кредитування бізнесу програмою «5–7–9» за період 1 квітня 2021 – 20 січня 2023 рр

Джерело [43]

Як можна побачити з початку війни кількість виданих кредитів зросла у 1,5 рази порівняно з тим самим періодом минулого тим же періодом 2021 року. Такі цифри ще раз засвідчують про високе бажання українського бізнесу відновити свою діяльність та знову почати заробляти кошти як для власних цілей так і для цілей країни.

Наступним пропонуємо дослідити структуру кредитного портфелю наданих кредитів на розвиток бізнесу в Україні станом на 20 січня 2023 року (див. рис. 3.5).

Отож в основному надані кредити українськими банками пішли на антикризові цілі – 62%, так як підприємства були змушені адаптуватися під нові реалії роботи та частково перекваліфіковуватися на інший вид діяльності.

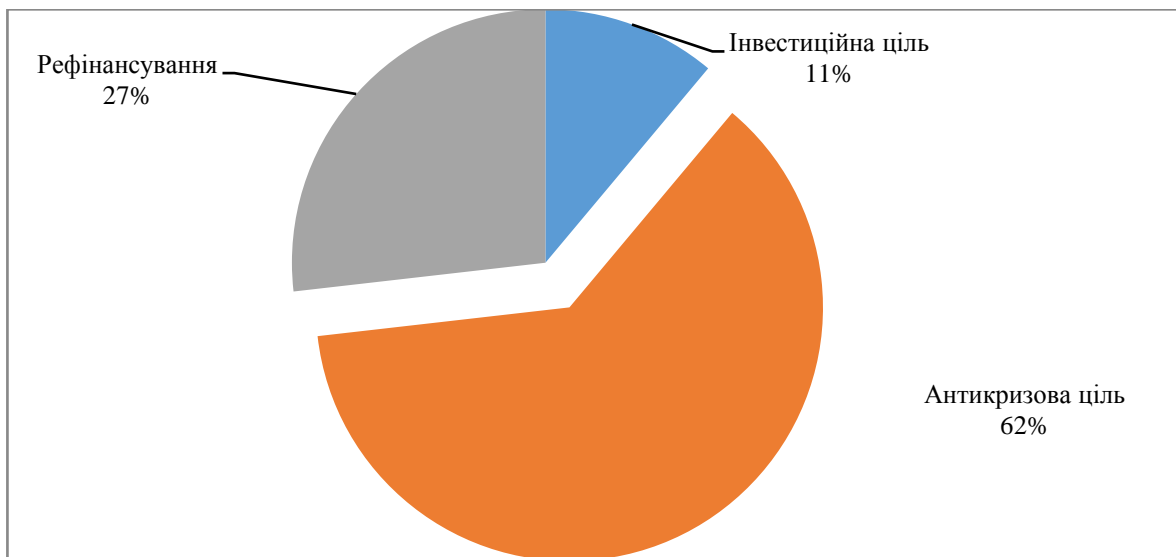

Рисунок 3.5 – Структура кредитного портфелю за програмою «5–7–9» станом на 20 січня 2023 року, млн. грн

Джерело [43]

Наступним дослідимо основні сфери діяльності, які використовують програму «5–7–9» по максимуму і беруть кредити на відновлення своєї діяльності (див. рис. 3.6)

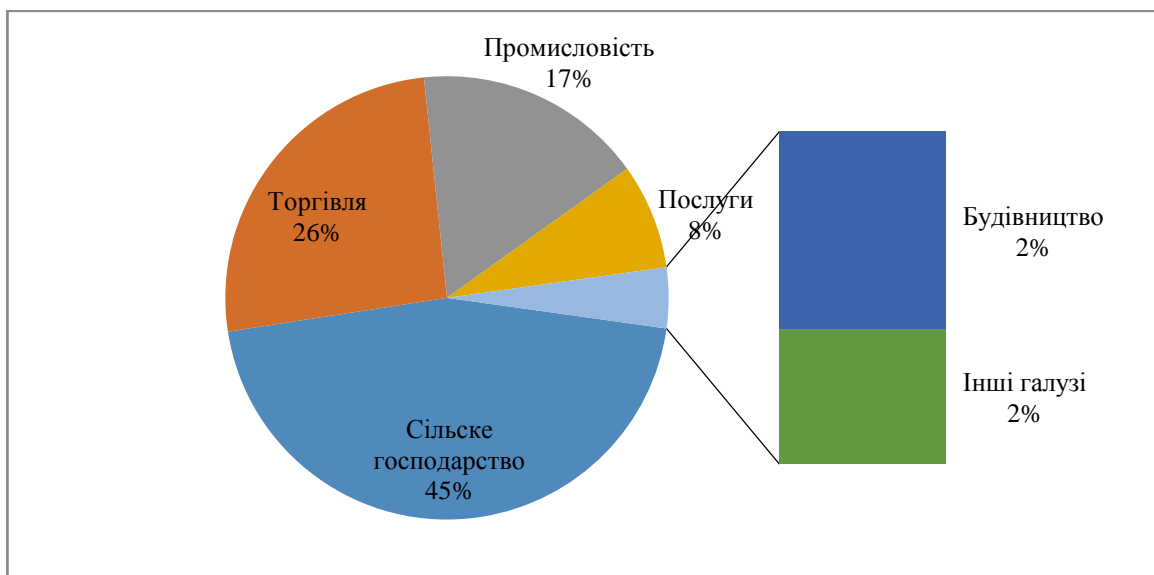

Рисунок 3.6 – Структура наданого кредиту за програмою «5–7–9» за галуззю станом на 20 січня 2023 року, млн. грн

Джерело [43]

Найбільше кредитів була надано підприємствам, які працюють в сфері сільського господарства, так як українські аграрії є одними із перших, хто має займатися відновленням економіки. Більшість посівних площ України не постраждала і фермерам потрібно максимально збільшувати свої потужності, так як попит на продукції сільського господарства є великим як в Україні так і закордоном.

Отже, запропонована нами кредитна програма щодо покращення оптимальної структури капіталу товариства шляхом кредитування повинна позитивно вплинути на фінансову стабільність компанії та ріст її прибутку.

3.2 Основні напрями оптимізації структури капіталу в управлінському циклі підприємства

Наступним розглянемо проблеми, які стосуються середовища діяльності, галузі та розвитку ТОВ «Хімрезерв-Хмельницький».

1. Регулятивне середовище:

Стандарти безпеки та охорони праці - хімічна промисловість піддається строгим стандартам та вимогам щодо безпеки та охорони праці для запобігання аваріям, травмам працівників та забезпечення екологічної безпеки [37].

Нормативи щодо викидів - підприємства повинні дотримуватися нормативів щодо викидів шкідливих речовин в атмосферу та водні ресурси для зменшення впливу на навколишнє середовище.

Маркування та управління хімічними речовинами - регуляції стосовно маркування, зберігання та використання хімічних речовин з метою запобігання аваріям та забезпечення безпеки.

Ліцензування та дозволи - вимоги до отримання ліцензій та дозволів на проведення певних видів робіт та виробництва.

Регулювання транспортування та зберігання небезпечних речовин - строгі вимоги до транспортування та зберігання небезпечних речовин для уникнення надзвичайних ситуацій та аварій.

Фінансові резерви на відповідність стандартам - при формуванні структури капіталу підприємство повинно враховувати потребу в фінансових резервах для відповідності новим стандартам безпеки та охорони праці.

Капітал для впровадження екологічних технологій - зміни в екологічних стандартах можуть вимагати великих інвестицій у впровадження нових технологій для зменшення негативного впливу на навколишнє середовище.

Резерви для відшкодування можливих шкідливих наслідків - врахування можливих фінансових ризиків, пов'язаних з можливими шкідливими наслідками відповідно до регулятивних вимог.

Фінансові ресурси для дотримання норм викидів - підготовка фінансових ресурсів для впровадження технологій та процесів, спрямованих на зменшення викидів, які можуть бути вимогами нових регуляцій [38].

Підвищення фінансової прозорості - забезпечення належної фінансової прозорості для відображення витрат, пов'язаних із відповідністю регулятивним вимогам.

2. Циклічність галузі:

Гнучкість фінансової структури - при створенні структури капіталу слід уникати надмірної залежності від зовнішніх джерел фінансування. Важливо зберігати гнучкість та доступність фінансових ресурсів, щоб взяти до уваги зміни у циклічності.

Диверсифікація портфелю продукції - виробництво широкого асортименту продукції може зменшити вплив економічних циклів на підприємство. Це дозволяє збалансувати витрати та прибуток у різних сегментах ринку.

Акумулявання фінансових резервів - підприємство повинно активно будувати фінансові резерви в періоди економічного зростання, щоб мати достатній капітал для забезпечення стійкості під час спаду.

Оцінка ризиків та небезпек - ретельний аналіз ризиків та небезпек, пов'язаних із циклічністю галузі, і врахування цих факторів при плануванні фінансової стратегії.

- Які стратегії зниження впливу економічних циклів можуть бути використані?

Збалансованість портфеля продукції - спрямованість на виробництво продуктів, які мають попит як у періоди економічного зростання, так і у спад. Це дозволяє компенсувати вплив економічних циклів.

Гнучкість виробництва - виробництво, яке може швидко адаптуватися до змін у попиті, дозволяє ефективно відповідати на коливання ринку.

Диверсифікація ринків - виходження на різні ринки та регіони може зменшити вплив регіональних або секторальних економічних спадів.

Ефективне управління запасами - підтримка оптимального рівня запасів для мінімізації негативного впливу непередбачених коливань попиту.

Створення стратегічних партнерств - розвиток стратегічних партнерств та угод з іншими підприємствами для зменшення ризиків і спільного вирішення проблем, пов'язаних з циклічністю.

Ефективне управління обсягами виробництва - здатність швидко зменшувати або збільшувати обсяги виробництва відповідно до змін у попиті.

3. Планування довгострокового розвитку:

Довгострокова місія - важливо мати чітку довгострокову місію розвитку, яка буде слугувати основою для формування структури капіталу.

Внутрішні фактори підприємства - фінансова стабільність: Вивчення фінансового стану підприємства та його здатності залучати та управляти різними джерелами капіталу [39].

Потреби в інвестиціях - оцінка потреб у капіталі для реалізації стратегічних ініціатив, нових проектів та розвитку бізнесу.

Зовнішні фактори - економічні та ринкові умови: Аналіз впливу економічних та ринкових факторів на підприємство для адаптації стратегії розвитку та структури капіталу.

Конкурентне середовище - оцінка конкурентного середовища та визначення необхідних ресурсів для забезпечення конкурентоспроможності.

Технологічні аспекти - інновації та технологічний прогрес: Забезпечення ресурсів для впровадження новітніх технологій та інновацій, які можуть покращити ефективність та конкурентоспроможність.

Фактори ризику - аналіз ризиків: Ретельний аналіз різних видів ризиків (фінансових, ринкових, технологічних) та розробка стратегій для їх мінімізації.

Регулятивне середовище - відповідність законодавству: Забезпечення відповідності змінам у законодавстві та нормативам, які можуть впливати на фінансову структуру.

Потреби в ресурсах - управління капіталовкладеннями: Оцінка потреб в ресурсах для покриття капіталовкладень та забезпечення ефективного використання цих ресурсів.

Цільові показники та метрика - система вимірювання результативності: Розробка системи вимірювання та метрик для оцінки успішності стратегії та структури капіталу.

Управління заборгованістю - політика заборгованості: Визначення оптимальної політики заборгованості, яка враховує вартість боргу та його вплив на фінансовий стан підприємства.

Управлінське рішення - система управління прийняттям рішень: Розробка системи, яка дозволяє ефективно приймати рішення щодо капіталовкладень та фінансових стратегій.

Вибір між власним і запозиченим капіталом на ТОВ «Хімрезерв-Хмельницький» визначається рядом факторів, таких як [40]:

- фінансова стабільність: якщо підприємство має стабільні доходи та здатне погасити боргові зобов'язання, запозичений капітал може бути привабливим;
- масштаб проектів: для великих проектів часто потрібно більше фінансування, і тут може знадобитися запозичений капітал;
- ризикованість галузі: у великих ризикових галузях, таких як хімічна промисловість, власний капітал може зменшити ризик неплатоспроможності.

Вирішення цих питань допоможе підприємству створити ефективну та стійку структуру капіталу, яка враховує особливості галузі та забезпечить оптимальні умови для розвитку.

Для того, збільшити виручку від реалізації та розширити діяльність ТОВ «Хімрезерв-Хмельницький» нами пропонується створити ДіджиталБутікХімрезерв, де клієнти куплятимуть товари через свої смартфони з підключенням до магазину міста, в якому знаходить покупець.

Отож в середньому через ДіджиталБутікТОВ «Хімрезерв-Хмельницький» може бути залучено від 5 до 60 клієнтів, середня вартість покупки яких становитиме 560 грн, при врахуванні незмінності попиту та інших факторів, які впливають на покупку. Враховуючи те, що попит на товари ТОВ «Хімрезерв-Хмельницький» є незмінним протягом року, нами була вирахована середня вартість чеку. Включають такі негативні чинники як війна в Україні та високий рівень інфляції визначимо, що ДіджиталБутік залучатиме максимально до 100 людей в день (див. рис. 3.7).

Отже проаналізувавши прогнозований об'єм продажів ДіджиталБутікаТОВ «Хімрезерв-Хмельницький» видно, що витрати на створення ДіджиталБутіка будуть окуплені вже у вересні червні 2024 року (витрати на створення ДіджиталБутіка становлять 216 тис. грн), а загальна річна прибутковість ДіджиталБутіка становитиме близько 319,2 тис. грн. Щоб вийти у зогну прибутковості ТОВ «Хімрезерв-Хмельницький» потрібно від 5 до 6 місяців, адже за цей період реклама в гуглі вже почне генерувати

нових клієнтів, збільшиться відвідуваність соціальних мереж компанії, що відповідно позитивно вплине на фінансовий результат ТОВ «Хімрезерв-Хмельницький».

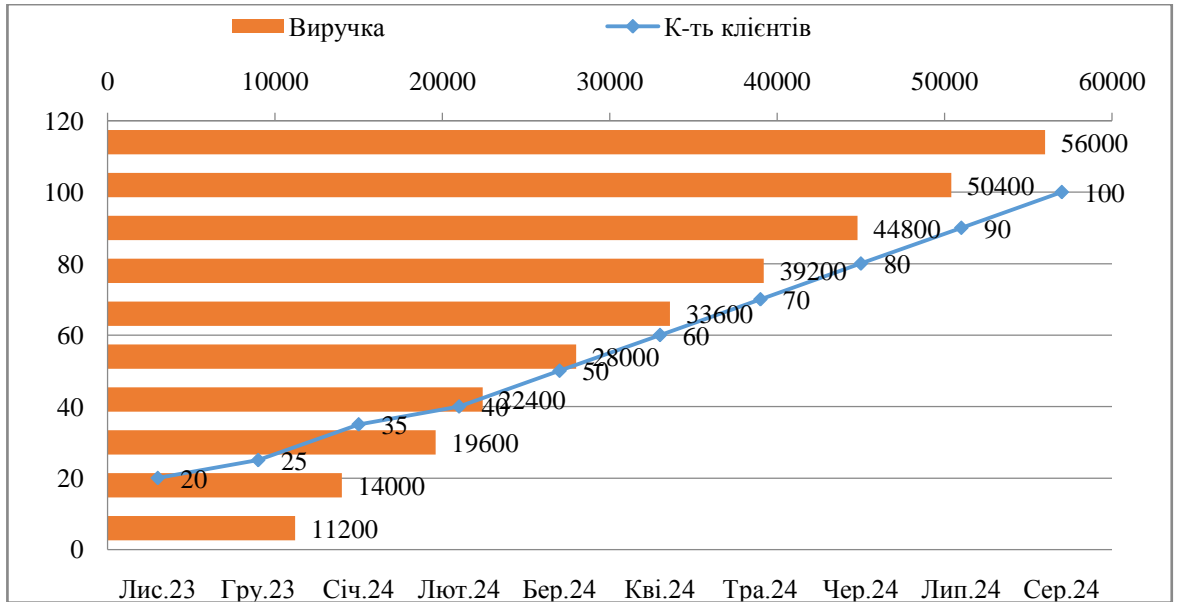

Рисунок 3.7. Прогнозований об’єм продажу ДіджиталБутікаТОВ «Хімрезерв-Хмельницький»

Джерело: складено автором

В підсумку дослідимо ефективність створення ДіджиталБутіка, порівнявши його витрати та орієнтовані доходи, які ТОВ «Хімрезерв-Хмельницький» отримає на протязі 10 місяців (рис. 3.8).

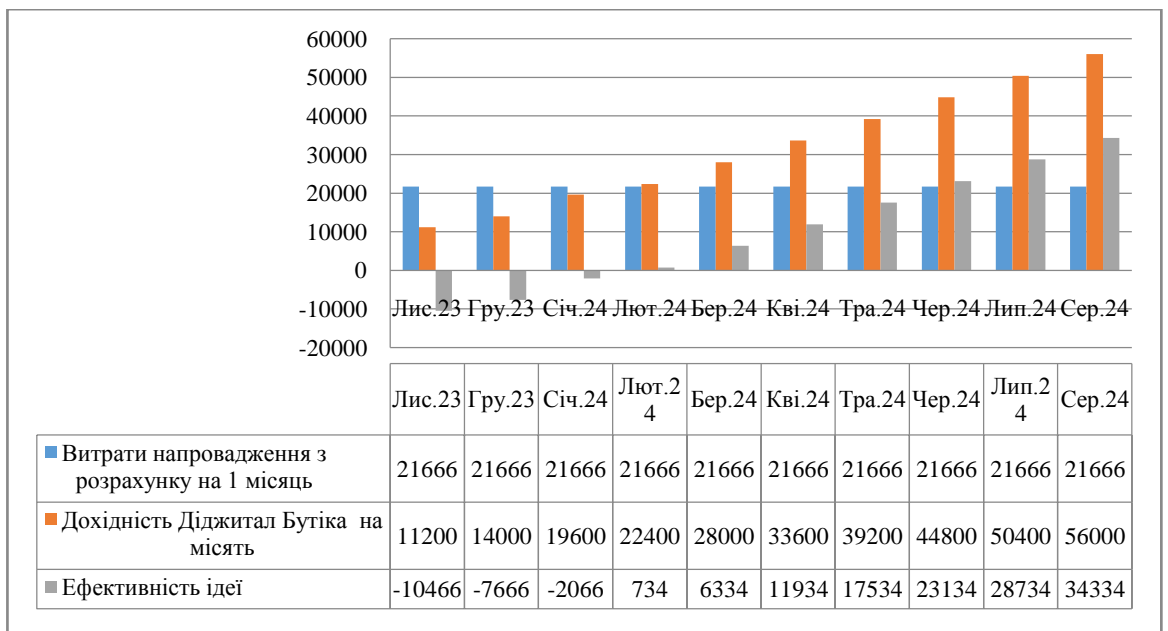

Рисунок 3.8 – Оцінка прибутковості створення ДіджиталБутікаТОВ

«Хімрезерв-Хмельницький»

Отож, аналізуючи дані рисунка 3.8, ми бачимо, що витрати на створення ДіджиталБутіка будуть окуплені вже за перші три місяці. Саме ефективність проекту за рік становитиме 102,5 тис. грн чистого прибутку компанії, який ТОВ «Хімрезерв-Хмельницький» отримуватиме тільки від створення ДіджиталБутіка та продажів через нього.

В підсумку пропонуємо проаналізувати ефективність незалежного експерта, але перед та дослідимо основні дії щодо його найму та аналізу структури капіталу ТОВ «Хімрезерв-Хмельницький».

1. **Визначення мети і цілей:**

- Визначити, чому саме потрібно оптимізувати структуру капіталу.
- Сформулювати чіткі цілі та очікування від оптимізації.

2. **Аналіз поточного стану:**

- Здійснити внутрішній аналіз фінансового стану підприємства.
- Оцінити поточну структуру капіталу, включаючи розподіл власного та позикового капіталу.

3. **Визначення проблем та викликів:**

- Визначити конкретні проблеми чи виклики, які потребують втручання.
- Розглянути, чи є надмірні фінансові витрати, які можна зменшити, чи можливості для зменшення ризиків.

4. **Формулювання запитань для експерта:**

- Підготувати конкретні запитання, які ви хочете вирішити за допомогою експерта.
- Розглянути, як експерт може допомогти у вирішенні ідентифікованих проблем.

5. **Вибір та залучення експерта:**

- Провести дослідження та виберіть незалежного експерта з досвідом у сфері оптимізації структури капіталу.

- Зв'язатися з експертом та визначте його готовність та можливості допомогти вам.

6. Підготовка і передача інформації:

- Підготувати і передати експертові всю необхідну інформацію про фінансовий стан підприємства, включаючи фінансові звіти, баланси, касовий потік тощо.

7. Зустріч з експертом:

- Організувати зустріч чи конференцію з експертом для обговорення поточного стану та мети оптимізації.

- Запитати експерта щодо його методології та підходів.

8. Аналіз рекомендацій:

- Оцінити рекомендації експерта щодо оптимізації структури капіталу.

- Вивчити відповіді на ваші запитання та розгляньте пропозиції.

9. Прийняття рішення та реалізація рекомендацій:

- Взяти до уваги всі аспекти та ризики, пов'язані з рекомендаціями експерта.

- Прийняти рішення щодо впровадження рекомендацій та розробіть план дій для їх реалізації.

10. Співпраця та подальші консультації:

- Зберігати відкритий контакт з експертом для подальших консультацій та вирішення можливих питань.

- Співпрацювати з експертом для впровадження оптимізацій та контролюйте їх ефективність.

Цей покроковий план дозволяє систематично підготуватися до звернення до експерта та забезпечити ефективний процес оптимізації структури капіталу на підприємстві ТОВ «Хімрезерв-Хмельницький».

Обрахунок даного наведено в таблиці 3.2

Таблиця 3.2

Розрахунок планованих витрат для впровадження запропонованого заходу на ТОВ «Хімрезерв-Хмельницький»

Витрати	Вартість, грн./рік
Оплата експерта	50 000
Витрати на документацію	2 000
Витрати на інформаційний обмін	1 000
Витрати на зустрічі та консультації.	10 000
Витрати на програмне забезпечення та технічні засоби	5 000
Юридичні послуги	2 000
Витрати на внутрішній ресурс	2 000
Загалом	72 000

Отже, для впровадження запропонованого заходу ТОВ «Хімрезерв-Хмельницький» має виділити 72 000 грн./рік.

Розрахуємо ефективність запропонованих заходів (див. табл. 3.3):

Таблиця 3.3

Розрахунок ефективності запропонованого заходу

Показник	Значення
Комерційний ризик, грн.	550 000
% зниження за рахунок впроваджених заходів	20%
Економічний ефект, грн.	$550000 * 20\% = 110\ 000$
Загальні витрати, грн	72 000
Додаткові витрати, грн.	10 000
Прибуток від реалізації стратегії, грн	$110\ 000 - 72\ 000 - 10\ 000 = 28\ 000$

Отже, внаслідок запровадження заходу ТОВ «Хімрезерв-Хмельницький» зможе отримувати додатковий прибуток у розмірі 28 000 грн. щорічно.

Отож, запропоновані нами ідеї сприятимуть не тільки оптимізації бізнес процесів та економію коштів ТОВ «Хімрезерв-Хмельницький», але й підвищать ефективність управління структурою капіталу та зміцнять її позиції на ринку хімічної продукції.

ВИСНОВКИ

При написання магістерської роботи були розроблені теоретичні і практичні заходів з удосконалення системи управління структурою капіталу ТОВ «Хімрезерв-Хмельницький» та виконані всі поставленні завдання.

Нами було визначено поняття «капітал» та дослідженні наукові підходи до управління його структурою на підприємствах. Визначено що науковці розуміють поняття капітал по-своєму розумів, вони його постійно доповнювали та й досі створюються нові визначення «капіталу». Щодо управління структурою капіталу, нами досліджено, що ефективна стратегія має передбачати впровадження інноваційних розробок, враховувати трансформаційні процеси та сприяти координації діяльності підприємства. Нами було визначено, що ефект фінансового левериджу демонструє вплив рентабельності власного капіталу на залучення позикових коштів та на прибуток компанії.

Наступним нами було виділено методи й інструментарій оцінювання структури капіталу підприємства. Ми визначили, що найбільш прийнятними методами є наступні: метод капіталізації, метод Еванса-Бішопа та метод Пратта-Мартіна. Щодо інструментарію управління структурою капіталу нами було досліджено використання механізму фінансового левериджу, диференційованого вибору джерел фінансування та проведена оцінка вартості власного та позикового капіталу

В другому розділі було проведено аналіз структури фінансових джерел формування капіталу на підприємстві. Отже, дослідивши основні фінансові-економічні показники, ми бачимо їхня покращення в 2022 році в порівнянні з 2021 роком. В основному покращення відбулись в зростанні виручки від

реалізації та зменшенні собівартості продукції. Досліджуючи структуру капіталу компанії ми визначили, що основним джерелом капіталу ТОВ «Хімрезерв-Хмельницький» є власні кошти, які становлять більшу половину загальних активів компанії.

Нами було зроблено оцінювання управління структурою капіталу за інструментарієм фінансового левериджу. Визначено, що компанія з кожним роком почала збільшувати суму позикових коштів, що мало позитивний ефект на чистий прибуток. Після розрахунку ефект фінансового левериджу нами було визначено, що із зростанням позикових коштів з 2019 року в компанії зростав чистий прибуток, та власне збільшувала ефективність в цілому

Досліджуючи диверсифікація кредитних ресурсів як напрямку поліпшення оптимальної структури капіталу товариства нами було запропоновано скористатися кредитною програмою "5*7*9, яка набула популяризації в Україні в період війни. Дана кредитна програма користується високим попитом серед вітчизняних компаній і буде чудовим рішенням для збільшення кількості обігових коштів для ТОВ «Хімрезерв-Хмельницький».

В підсумку магістерської роботи нами зроблено прогнозування структури капіталу в управлінському циклі підприємства. Визначено, що на кредитні кошти компанії відкриє ДіджиталБутік, який принесе додатковий дохід та покращуватиме загальний фінансовий стан. Також нами було запропоновано залучити експерта для оптимізації структури капіталу ефект від роботи якого становитиме економію в розмірі 28 тис. грн щорічно.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Чміль. Г.Л. Облік і аналіз капіталу в системі управління торговельними підприємствами: автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.09; Харків. держ. ун-т харчування та торгівлі. - Харків, 2015 -18с.
2. Загородній А. Г. Обліково-аналітичне забезпечення менеджменту підприємства: монографія / А. Г. Загородній, Г. О. Партин ; Нац. ун-т "Львів. політехніка". Львів : Вид-во Львів. Політехніки, 2022. -180-188 с.
3. Юнацький М.О. Фінансовий менеджмент : метод. рек. до вивч. дисц. / М.О. Юнацький; Донец. нац. ун-т економіки і торгівлі ім. М. Туган-Барановського, каф. фінансів і банківської справи. КривийРіг: ДонНУЕТ, 2017. – 74 с.
4. Шилова. Т.О. Управління капіталізацією підприємства на основі реінжинірингу бізнес-процесів: автореф. дис. канд. екон. наук : 08.00.04 /; Одес. нац. екон. ун-т. - Одеса, 2021 – 19с.
5. ІоргаС.М. Управління оборотним капіталом підприємства в умовах ринкових трансформацій в Україні: автореф. дис. канд. екон. наук : 08.00.08 /; Одес. нац. екон. ун-т – 23с.
6. Гриньова, В.М. Фінанси підприємства: навч. посібник / В.М.Гриньова, В.О. Коюда. Харків, ВД ІНЖЕК, 2007 – 205 с.
7. Базилевич В.Д. Економічна теорія: Політекономія: Підручник / За ред. В.Д. Базилевича. 7-ме вид., стер. К.: «Знання-Прес», 2008. - 719 с.
8. Крамаренко, Г.О. Фінансовий менеджмент: підручник / Г.О. Крамаренко, О.Є. Чорна; Дніпропетровський ун-т економіки та права. – К.: «ЦНЛ», 2006. – 520 с.
9. МацелюхН.П.Історія економіки та економічної думки. Політична економія. Мікроекономіка. Макроекономіка: Навч. посіб. 2-ге вид. перероб та доп. / Мацелюх Н.П., Максименко І.А. – К.: «Центр учбової літератури», 2014. – 382 с.

10. Поддєрьогін А.М. Фінанси підприємств, четверте видання: Підручник. К.: КНЕУ, 2002 – 452 с.
11. Прасолова С. П. Банківські операції: навч. посіб. та практ. / П 70 С. П. Прасолова, О. С. Вовченко. К.: "Центр учбової літератури", 2013. – 568 с.
12. Савицька В.Г. Економічний аналіз діяльності підприємства: Навч. посіб. 3-тє видання, випр. і доп. К.: «Знання», 2007. – 668 с.
13. Сірко А.В. Економічна теорія. Політекономія: навч. посіб. К.: «Центр учбової літератури», 2014. – 416 с.
14. Терещенко О.О. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання: Навч. посібник. К.: КНЕУ, 2003. — 554 с.
15. Гуткевич А. Управління економічними ресурсами підприємства. Актуальні проблеми економіки. 2009 -101 с.
16. Зятковський І. В. Фінансове забезпечення діяльності підприємств : монографія. Тернопіль : Економічна думка, 2000 – 95 с.
17. Домбровська С. О. Управління структурою капіталу підприємства в умовах невизначеності та ризику: автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.08; Одес. нац. екон. ун-т. - Одеса, 2019
18. Літвінов О. С. Управління розвитком інтелектуального капіталу підприємства : автореф. дис. ... д-ра екон. наук : 08.00.04; Одес. нац. екон. ун-т. - Одеса, 2019 – 145 с.
19. Fama E. Common Risk Factors in the Expected Return on Stocks and Bonds [Text] / E. Fama, K.R. French. Journal of Financial Economics. 1993. 33. - P. 3-56
20. Мішенін Є. В., Ковальова О. М. Капітал підприємства: формування та використання: навч. посіб. - Суми : Мрія, 2016 – 56 с.
21. Рябикіна К. Г. Ефективність управління капіталом підприємства (на прикладі гірничодобувних підприємств) [Текст] : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.04; Держ. ВНЗ "Криворізь. нац. ун-т". - Кривий Ріг, 2015 – 20 с.

22. Їсау А. Б. Аналіз структури капіталу та ефективності господарської діяльності підприємства : монографія Одеса : Наука і техніка, рис., табл. - Бібліогр.2003 - 179 с.

23. Чернецька Ю. А. Управління рентабельністю власного капіталу промислового підприємства : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.04; Одес. нац. екон. ун-т. - Одеса, 2015.

24. Minasyan V. B. Investigation of Iterative Algorithms For Evaluation of Capital Structure and Cost / V. B. Minasyan // International Journal of Advanced Multidisciplinary Research and Review. 2013. - Vol.1, №1. - P. 50 – 76

25. Сініцин О. О. Характеристика методів регулювання та оптимізації структури капіталу корпорації. Електронний журнал «Ефективна економіка». Вип. №4. 2014. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2927> (дата звернення 09.01.2024)

26. Черкасова А. О. Застосування сучасних методичних підходів до оцінки вартості капіталу акціонерного товариства. Ефективна економіка. Київ, 2012. № 4. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1234/> (дата звернення 09.01.2024)

27. Артим-Дрогомирецька З.Б. Дослідження операцій. Частина I: навч.- метод. посібник / М.В. Негрей, З.Б. Артим-Дрогомирецька. – Львів: ЛНУ ім. І.Франка, 2014 – 101 с.

28. Вітлінський, В.В. Моделювання економіки: навч. посібник К.: КНЕУ, 2003 – 51 с.

29. Вовк В.М. Левицька Г. І. Математичне моделювання в управлінні фінансовою діяльністю підприємства. Фінанси України. – 2006 – 45 с.

30. Ковальчук Н. О. Оптимізація структури капіталу промислових підприємств : автореф. дис. канд. екон. наук : 08.00.04. Чернівці, 2014 – 41 с.

31. Беренда Н.І., Редзюк Т.Ю., Ворона К.В. Управління структурою капіталу. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Вип.19, ч.1. 2018.
32. Хімрезерв-Хмельницький, ТОВ (2023), URL <https://biznes-pro.ua/company/khimrezerv-khmelnitskiy-tov/> (дата звернення 10.01.2024)
33. Коюда, В.О. Концептуальні засади управління підприємством як економічною системою: монографія / В.О. Коюда, Т.І. Лепейко, С.К. Потьомкін та ін. Х.: ХНЕУ, 2014 – 91 с.
34. Сучасні інформаційні технології в управлінні економічними об'єктами. Вінниця: Редакційно-видавничий центр ВНАУ, 2013 – 25 с.
35. Фінанси підприємств : підручник Л. О. Лігоненко, Н. М. Гуляєва, Н. А. Гринюк та ін. Київ : КНТЕУ, 2007 – 35с.
36. Чигарьов Д. В. Управління ефективністю розвитку промислового підприємства на стратегічну перспективу : дис. канд.. екон. наук : 08.00.04. Маріуполь, 2018 – 87 с.
37. Ковальчук Т.І., Цивак Ю.Ю. Оцінка фінансової стійкості підприємства. Інноваційна економіка. Науково-виробничий журнал. №2. 2014.
38. Яловий Г.К., Бакеренко Н.П. Концептуальні підходи до визначення фінансової стійкості підприємства. URL: <https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/5347/1/47.pdf> (дата звернення 12.01.2024)
39. Бікусув А.А., Борісова. Проблеми обліково-аналітичного забезпечення управління підприємницькою діяльністю : зб. матер. ІУ Всеукраїнської науково-практичної конференції. 2019 – 30 с.
40. Ковальчук Т.І., Цивак Ю.Ю. Оцінка фінансової стійкості підприємства. Інноваційна економіка. Науково-виробничий журнал. №2. 2014

41. Закон України Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4618-17#Text> (дата звернення 15.01.2024)
42. Податковий кодекс України / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>(дата звернення 15.01.2024)
43. Офіційний сайт Державного комітету статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>(дата звернення 15.01.2024)
44. Modigliani F., Miller M. H. The Cost of Capital, Corporation Finance and the Theory of Investment. *The American Economic Review*. 1958. Vol. 48, No 3. P. 261-297.
45. Близнюк О.П., Брезинська А.П., Іванюта О.М. Управління фінансовими ресурсами підприємств роздрібної торгівлі : монографія. Харків : Видавець Іванченко І.С., 2016. 253с.
46. Семенова К.Д., Тарасова К.І. Ризики діяльності промислових підприємств: інтегральне оцінювання : монографія. Одеса : ФОП Гуляєва В.М., 2017. 234с.
47. Сіменко І.В., Гречина І.В., Ващенко Л.О. Фінансовий та управлінський аналіз підприємств: теорія та методологія : монографія. Донецьк : Донец. нац. ун-т економіки і торгівлі ім. Михайла Туган-Барановського, Донбас, 2013. 346с.

Виконав: здобувач вищої освіти
магістерського рівня за
спеціальністю 072 Фінанси,
банківська справа та страхування
денної форми навчання
« » _____ 2024 р.

_____
Підпис

Вадим ЮРКІВ
Ім'я, прізвище

Науковий керівник:
д.е.н, професор,
« » _____ 2024 р.

_____
Підпис

Віктор СИНЧАК
Ім'я, прізвище

Робота допущена до захисту:

Завідувачка кафедри

к.е.н, доцентка,

« » _____ 2024 р.

підпис

Алла КРУШИНСЬКА

Ім'я, прізвище

ДОДАТКИ

Додаток А

Таблиця А.1

Основні підходи до трактування сутності поняття «капітал»

Автор	Визначення
2. Базилевич В.Д. [7]	сукупна вартість засобів, представлених у матеріальній, грошовій та нематеріальній формах, що інвестована у формування активів;
Крамаренко, Г.О. [8]	та частина фінансових ресурсів, яка випущена в обіг у вигляді грошей, а також сума прибутку, що приносять дані гроші;
Мацелюх Н.П. [9]	весь промислово-технічний апарат, який був створений з природних ресурсів людством для розширення можливостей виробництва потрібних їм благ;
Поддєрьогін А.М. [10]	авансована самозростаюча вартість, іншими словами вкладання, що приносять дохід;
Прасолова С. П. [11]	система відносин економічної власності, за яких знаряддя праці та інші об'єкти власності дають змогу власникам знарядь привласнювати частину чужої неоплаченої праці у всіх сферах суспільного відтворення;
Савицька В.Г [12]	фінансові ресурси, за допомогою яких організовується господарська та які використовуються в господарському процесі з метою одержання прибутку;
Сірко А.В. [13]	така сукупність кількісно вираженого фінансового фонду та фізичних засобів, які характеризуються певними якостями, що направлена на одержання доходу;
Терещенко О.О. [14]	сукупність фінансових інструментів, випущених у вільний обіг та підкріплених реальними активами, що здатні приносити дохід;

Джерело: [7-14]

Додаток Б

Таблиця Б.1

Класифікація капіталу підприємства

Ознаки класифікації	Види оборотних активів	Характеристика показника
1. За належністю	Власний капітал	характеризує загальну вартість коштів підприємства, що належать йому на правах власності та використовуваних ним для формування певної частини його активів.
	Позиковий капітал	характеризує залучені для фінансування розвитку підприємства на зворотній основі грошові кошти або інші майнові цінності.
2. За цілями використання	Продуктивний капітал	характеризує кошти підприємства, інвестовані в його операційні активи для здійснення виробничо-збутової діяльності.
	Позичковий капітал	являє собою ту його частину, яка використовується в процесі інвестування у грошові інструменти, а також у боргові фондові інструменти
	Спекулятивний капітал	характеризує ту його частину, яка використовується в процесі здійснення спекулятивних (заснованих на різниці в цінах) фінансових операцій
3. За формами інвестування	грошовий	характеризує ту його частину, яка інвестована у підприємство у формі грошових коштів
	матеріальний	характеризує ту його частину, яка інвестована у формі матеріальних ресурсів для виробництва та реалізації продукції і т.д.
	нематеріальний	характеризує ту його частину, яка інвестована у формі нематеріальних активів для виробництва та реалізації продукції тощо.
4. По об'єкту інвестування	Основний капітал	характеризує ту частину капіталу, що використовується підприємством, який інвестований у всі види його необоротних активів
	Оборотний капітал	характеризує ту його частину, яка інвестована підприємством у його оборотні активи.
5. За формою знаходження в процесі кругообігу	Грошовий	що означає, що у позику надаються тимчасово вільні кошти.
	Виробничий	впливає збільшення пропозиції товарів, робіт, послуг, активів, чинників виробництва, підвищення життя населення.
	Товарний	первісна його форма, яка виникла у зародженні економіки та поняття кредиту як такого.

6. За формами власності	Приватний капітал	кошти приватних компаній, банків та інших недержавних організацій, що переміщуються у тимчасове користування підприємству за рішенням їх керівних органів та їх об'єднань

Продовження додатку Б

	Державний капітал	кошти державного бюджету, що переміщуються у тимчасове користування підприємству за рішенням уряду країни
7. За організаційно-правовими формами діяльності	Акціонерний капітал	капітал підприємств, створених у формі акціонерних товариств
	Пайовий капітал	капітал партнерських підприємств - товариств з обмеженою відповідальністю, командних товариств тощо.
	Індивідуальний капітал	капітал індивідуальних підприємств, сімейних тощо.
8. За характером використання у господарському процесі у практиці фінансового менеджменту	Працюючий капітал	характеризує ту його частину, яка бере безпосередню участь у формуванні доходів та забезпеченні операційної, інвестиційної та фінансової діяльності підприємства.
	Непрацюючий (або «мертвий») капітал	характеризує ту його частину, яка інвестована в активи, що не беруть безпосередньої участі у здійсненні різних видів господарської діяльності підприємства та формуванні його доходів.
9. За характером використання власниками	Споживаний капітал	є дезінвестиції підприємства, здійснювані з метою споживання, наприклад, дивідендних виплат тощо.
	Накопичуваний капітал	характеризує різні форми його приросту у процесі капіталізації прибутку
10. За джерелами залучення	Національний капітал	капітал, що перебуває у державній власності
	Іноземний капітал	капітал, що належить суб'єктам господарювання інших держав.
11. За відповідністю правовим нормам функціонування	Легальний	одержаний законним шляхом, без порушення законодавства країни, де функціонує підприємство.
	Тіньовий	отриманий незаконним способом з використанням тіньових схем та порушенням законодавства країни.

Джерело: [16-18]

Додаток В

Таблиця В.1

Аналіз складу, динаміки та структури фінансових ресурсів ТОВ «Хімрезерв-Хмельницький» за 2018-2022 роки,

тис. грн.

Вид фінансових ресурсів	Роки																	
	2018	Питом а вага, %	2019	Питом а вага, %	2020	Питом а вага, %	2021	Питом а вага, %	2022	Питом а вага, %	Абсолютне відхилення				Відносне відхилення			
											2019 до 2018	2020 до 2019	2021 до 2020	2022 до 2021	2019 до 2018	2020 до 2019	2021 до 2020	2022 до 2021
Власний капітал																		
Зареєстрований капітал	11,8	0,7	100	0,06	100	0,05	100	0,04	100	0,03	88,2	0	0	0	8,475	1,000	1,000	1,000
Додатковий капітал	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	-	-	-
Резервний капітал	3	0	25	0,01	25	0,01	25	0,01	25	0,01	22	0	0	0	8,333	1,000	1,000	1,000
Нерозподілений прибуток	1100,4	0,65	1081,3	0,63	1192,6	0,6	1664,5	0,66	1993	0,62	-19,1	111,3	471,9	328,5	0,983	1,103	1,396	1,197
Разом власного капіталу	1115,2	0,66	1206,2	0,7	1317,6	0,66	1789,5	0,7	2118	0,66	91	111,4	471,9	328,5	1,082	1,092	1,358	1,184
Залучений капітал																		
Поточна кредиторська заборгованість за:																		
Довгострокові зобов'язання	0	0	0	0	0	0	0	0,000	0	0,000	0	0	0	0	-	-	-	-
Товари,	367,3	0,22	263,8	0	455,5	0,23	409,2	0,161	778,8	0,241	-	191,	-	369,	0,71	1,72	0,89	1,90

роботи, послуги											103, 5	7	46,3	6	8	7	8	3
Розрахунками з бюджетом:	32,7	0,02	35	0,15	42,4	0,02	162,7	0,064	121,1	0,038	2,3	7,4	120, 3	- 41,6	1,07 0	1,21 1	3,83 7	0,74 4
у тому числі з податку на прибуток	28,2	0,02	21,8	0,02	24,4	0,01	103,9	0,041	71,7	0,022	-6,4	2,6	79,5	- 32,2	0,77 3	1,11 9	4,25 8	0,69 0
Розрахунками зі страхування	5,1	0	5	0,01	5,4	0	0	0,000	0	0,000	-0,1	0,4	-5,4	0	0,98 0	1,08 0	0,00 0	-
Розрахунками з оплати праці	18,7	0,01	18,6	0	19,8	0,01	0	0,000	0	0,000	-0,1	1,2	- 19,8	0	0,99 5	1,06 5	0,00 0	-
Разом залученого капіталу	452	0,27	344,2	0,01	547,5	0,27	675,8	0,266	971,6	0,301	- 107, 8	203, 3	128, 3	295, 8	0,76 2	1,59 1	1,23 4	1,43 8
Позиковий капітал																		
Довгострокові зобов'язання	121,1	0,07	124,8	0,07	137,6	0,07	171,1	0,067	202,8	0,063	3,7	12,8	33,5	31,7	1,03 1	1,10 3	1,24 3	1,18 5
Короткостроко ві кредити банків	0	0	0	0	0	0	0	0,000	0	0,000	0	0	0	0	-	-	-	-
Інші поточні зобов'язання	20,8	0,01	59,2	0,03	16,6	0,01	4,6	0,002	5,1	0,002	38,4	- 42,6	-12	0,5	2,84 6	0,28 0	0,27 7	1,10 9
Разом позикового капіталу	20,8	0,01	184	0,11	154,2	0,08	175,7	0,069	207,9	0,064	163, 2	- 29,8	21,5	32,2	8,84 6	0,83 8	1,13 9	1,18 3
Разом фінансових ресурсів	1680, 9	100,0	1712, 7	100	1994, 9	100	2537, 1	1,000	3225, 8	1,000	31,8	282, 2	542, 2	688, 7	1,01 9	1,16 5	1,27 2	1,27 1

Джерело: розраховано на основі даних фінансової звітності підприємств

